

Segregasjon blant rike i Oslo:

-En analyse av endringer

Henrik Caplan Strand

Masteroppgave ved institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

UNIVERSITETET I OSLO

Høsten 2008

Forord

Endelig er oppgaven i havn! Etter 4 1/2 måneders intensivt arbeid er avhandlingen endelig ferdig. Uten professor Terje Wessel hadde dette ikke vært mulig. Uten hans gode fagekspertise, og presise og raske tilbakemeldinger så hadde det hele sett mye mer sort ut. Jeg er Terje Wessel evig takknemlig for hans gode hjelp.

Jeg har også hatt gleden av å jobbe i et særdeles artig arbeidsmiljø, med gode pauseavvekslinger i en ellers alvorlig skriveperiode. Av kollegaer vil jeg rette en spesiell takk til Ida Skivenes og stipendiat Lynn Rosentrater for GIS-hjelp og Reidun Gjengedal for teknisk support.

Jeg kan til sist heller ikke la være å takke min familie som har klargjort en god utdannings betydning for livets karrieremuligheter, og ikke minst viktigheten av å fullføre det utdanningsløpet man en gang for leenge siden satte seg fore å gjøre.

Henrik Caplan Strand

Oslo, 18.november 2008

Innhold

FORORD	2
INNHold	3
1. INNLEDNING	8
1.1 HVORFOR STUDERE SEGREGASJON BLANT RIKE?	12
1.2 NØKKELBEGREPET ”SEGREGASJON”	13
1.3 PROBLEMSTILLING	14
1.4 HVA ER MITT BIDRAG	14
1.5 VEIEN VIDERE	15
2. DEN HISTORISKE KONTEKSTEN BAK SEGREGASJONSMØNSTERET I OSLO...16	
2.1.1 <i>Urbaniseringen av Oslo</i>	16
2.1.2 <i>Oslos industrielle historie</i>	17
2.1.3 <i>Elitekulturen</i>	18
2.1.4 <i>Borgerskapet blir ”skjøvet” ut</i>	19
2.1.5 <i>Vaneteorien</i>	19
3. EN IDEALTYPISK BRED HISTORIE	21
3.1.1 <i>Mikro – og makroforhold må ses i sammenheng</i>	21
3.2 DEN BREDE HISTORIEN.....	22
3.2.1 <i>Den byøkologiske skolen</i>	23
3.2.2 <i>Kjøpekraft</i>	25
3.2.3 <i>Fra fordismen til postfordismen</i>	26
3.2.4 <i>Polariseringsteser</i>	28
3.2.5 <i>Profesjonalisering</i>	30
3.3 EN REGIONAL BYHISTORIE	31
3.3.1 <i>Fra en kvantitativ til en kvalitativ byvekst</i>	31

3.3.2	<i>Gentrifisering</i>	33
3.3.3	<i>Eiendomsaktører</i>	33
3.3.4	<i>Velferdsstatens rolle</i>	34
3.3.5	<i>Tidligere funn</i>	35
3.4	EN INDIVIDUELL HISTORIE.....	36
3.4.1	<i>Sosialpsykologiske teorier</i>	36
3.4.2	<i>Psykososiale motivasjoner</i>	37
3.4.3	<i>Fysisk nærhet</i>	37
3.4.4	<i>Mødre og skole</i>	38
3.4.5	<i>Trekk – skyv faktorer</i>	39
3.4.6	<i>Prioriteringer</i>	40
3.4.7	<i>Nettverk</i>	40
3.5	OPPSUMMERING IDEALTYPISK TILNÆRMING	41
4.	METODE	43
4.1.1	<i>Reliabilitet og validitet</i>	43
4.1.2	<i>Statistisk signifikans</i>	45
4.1.3	<i>Registerdata</i>	45
4.1.4	<i>Valg av inntektsbegrep</i>	46
4.1.5	<i>”De rikeste”</i>	46
4.1.6	<i>Tid</i>	47
4.1.7	<i>Bruk av segregasjonsindeks og lokaliseringkvotient</i>	48
4.1.8	<i>Interpolering</i>	49
4.2	KAPITTELOPPSUMMERING	49
5.	SEGREGASJON I OSLO – FORDELINGSMØNSTRE	50

5.1.1	<i>Segregasjon på bydelsnivå</i>	50
5.1.2	<i>Segregasjon på byområde</i>	51
5.1.3	<i>Segregasjonsindeksen</i>	54
5.2	LOKALISERING I OSLO – FORDELINGSMØNSTRE	55
5.3	OPPSUMMERING	63
5.4	TEORETISKE FORKLARINGER.....	64
5.4.1	<i>Sentralitet og demografisk status</i>	64
5.4.2	<i>Stabil boligmasse og stabile østvest - skiller</i>	64
5.4.3	<i>Fysisk nærhet og psykososiale forhold</i>	65
5.4.4	<i>Moderne vs. postmoderne Oslo</i>	65
5.4.5	<i>Vaner</i>	65
5.4.6	<i>Gentrifisering</i>	66
5.4.7	<i>Motivasjon og preferanser</i>	66
6.	KONKLUSJON	67
7.	KILDELISTE	69
8.	VEDLEGG	71
8.1	VEDLEGG 1 INTERPOLERING 1989.....	71
8.2	VEDLEGG 2 INTERPOLERING 1996.....	74
8.3	VEDLEGG 3 INTERPOLERING 2003.....	77
8.4	VEDLEGG 4 SEGREGASJONSINDEKSEN 1989	80
8.5	VEDLEGG 5 SEGREGASJONSINDEKSEN 1996	81
8.6	VEDLEGG 6 SEGREGASJONSINDEKSEN 2003	82
8.7	VEDLEGG 7 SEGREGASJONSINDEKSEN 1996 JUSTERT	85
8.8	VEDLEGG 8 SEGREGASJONSINDEKSEN 2003 JUSTERT	87
8.9	VEDLEGG 9 LOKALISERINGSKVOTIENT 1989	89

8.10	VEDLEGG 10 LOKALISERINGSKVOTIENT 1996	90
8.11	VEDLEGG 11 LOKALISERINGSKVOTIENT 2003	91
8.12	VEDLEGG 12 LOKALISERINGSKVOTIENT 1996 JUSTERT	92
8.13	VEDLEGG 13 LOKALISERINGSKVOTIENT 2003 JUSTERT	93
8.14	VEDLEGG 14 KUTTGRENSER	94

TABELLER

1 Antall inntektstakere i hver bydelsgruppe.....	53
2 Segregasjonsindeksen Oslo 1989-2003.....	55

FIGUERER

1 Antall personer av den rikeste inntektsdesilen fordelt på bydel 1989-2003.....	50
2 Antall personer av de rikeste inntektsdesilen fordelt på bydel 1989-2003 justert.....	51
3 Relativ fordeling av de rikeste fordelt på bydelsgruppe.....	52
4 Relativ fordeling av de rikeste fordelt på bydelsgruppe justert.....	53
5 Relativ fordeling av de rikeste fordelt på en østvest -akse 1989-2003.....	54
6 Relativ fordeling av de rikeste fordelt på en østvest -akse 1989-2003 justert.....	54
7 Lokaliseringskvotienter 1989 fordelt på bydeler.....	56
8 Lokaliseringskvotienter 1996 fordelt på bydeler.....	57
9 Lokaliseringskvotienter 2003 fordelt på bydeler.....	58
10 Differanse lokaliseringskvotienter 1989-2003 fordelt på bydeler.....	59
11 Lokaliseringskvotienter 1996 fordelt på bydeler justert.....	60
12 Lokaliseringskvotienter 2003 fordelt på bydeler justert.....	61
13 Differanse lokaliseringskvotienter 1989-2003 fordelt på bydeler justert.....	62

KART

1 Oslos fysiske vekst 1795-2000.....	10
2 Tidligere bydelsinndeling.....	11

1. Innledning

Det påstås ofte at de rike blir rikere og de fattige fattigere i landet vårt. Flere har hevdet at dette skyldes den økonomiske globaliseringen som Norge i større og større grad er blitt en del av og de folkevalgte politikernes manglende evne til å styre denne. "Finanskrisen" i 2008 er et tidsriktig eksempel på dette.

Statistikk viser at det kan være hold for å mene at inntektsfordelingen siden slutten av 1980-tallet er blitt større jevnført utjamningsmeldinga (Stortingsmelding 50 1998-99). Det kan føre til påstanden om at de rikere blir rikere og de fattige fattigere. At de rikeste blir rikere kan det nok være grunnlag for å mene, men at de "fattige" har blitt fattigere er en mer tvilsom påstand. Men at denne gruppen i større grad sakker akterut i inntekstutviklingen i forhold til andre grupper kan nok medføre riktighet.

Denne oppgaven skal derimot se nærmere på et bestemt geografisk aspekt ved denne inntekstutviklingen. Nemlig den romlige fordelingen av det mest inntektssterke sjiktet i Oslo, og om denne har endret seg siden slutten på 1980-tallet når inntektsforskjellene begynte å øke. En slik sammenheng kan nemlig støttes innenfor gjeldende internasjonal faglitteratur.

Hvis man skal lete etter forklaringer på denne utviklingen vil man som geograf se etter forklaringer både på mikro- og makronivå. På et mikronivå kan man se på hvordan og hvorfor aktører foretar bestemte valg i forhold til bosted og byplanmessige vedtak. På et makronivå kan man se på den internasjonale arbeidsdelingen innen og mellom verdensbyer og hvilke strukturelle konsekvenser for eksempel utviklingen av en postindustriell næringsstruktur kan ha å si for inntekstutviklingen og boligmarkedet. Forhold på begge disse nivåene kan være med på å forklare endringer i Oslos sosiale geografi.

Ut fra et akademisk ståsted er man interessert i å kunne forklare de underliggende strukturene eller mekanismene som ligger til grunn for slike fenomener. Den norske nasjonen er (i likhet med andre skandinaviske) ansett som relativt egalitære samfunn. Segregasjon og økte inntektsforskjeller kan bryte med denne forståelsen.

Oslo er i hvert fall en sosioøkonomisk delt by, skal man tro FAFOs siste levekårsundersøkelse (Bråthen 2007). De fleste vil forbinde noe negativt med en sosioøkonomisk delt by. Likevel, hvis vi ser på det sosioøkonomiske bosettingsmønstret så

ser vi at folk (som i hvert fall har et valg) ofte velger å bo mer eller mindre grad sosioøkonomisk segregert.

I det politiske liv skaper slike holdningsmessige motstridigheter hos velgerne et behov for å underkommunisere de sosiale forskjellene slik at man kan ivareta bildet av et homogent og likehetsbasert samfunn. Men i hvor stor grad stemmer dette med ”virkeligheten” sett gjennom faktiske boligtilpasninger?

Når man har snakker om segregasjon så har diskusjonen ofte dreiet seg om de antatte ”skyggesidene” ved segregeringen. Diskusjonene har dreiet seg om opphopninger av fattige grupper, inkludert etniske minoriteter i deler av byen. Segregasjonen av personer med høy inntekt har derimot ofte vært neglisjert. Dvs. at man har konsentrert seg om fattige østkantstrøk og deres respektive problemer, og på den måten neglisjert rike vestkantstrøk og de rikes situasjon.

Fokus har ofte vært på fattige og minoriteter i samfunnsforskningen. Med et slikt fokus kan det være naturlig å se mot økonomiske og strukturelle teorier som forklaringsmodell bak fenomenet. Man antar således en sammenheng mellom disse gruppene og visse momenter av ufrivillighet og strukturell determinasjon. Sagt på en banal måte, en fattig person kan eksempelvis ikke kjøpe seg inn i de mest fasjonable villastrøk hvis han eller hun måtte følge gjeldene markedspris. Hvorvidt en fattig person måtte ønske det er et annet spørsmål.

Man kan godt stille seg spørsmålet hvorfor fokus i faglitteraturen nettopp har vært så problemorientert. Den mest sannsynlige grunnen kan være samfunnsvitenskapenes ønske om å være til nytte ved å løse samfunnsproblemer.

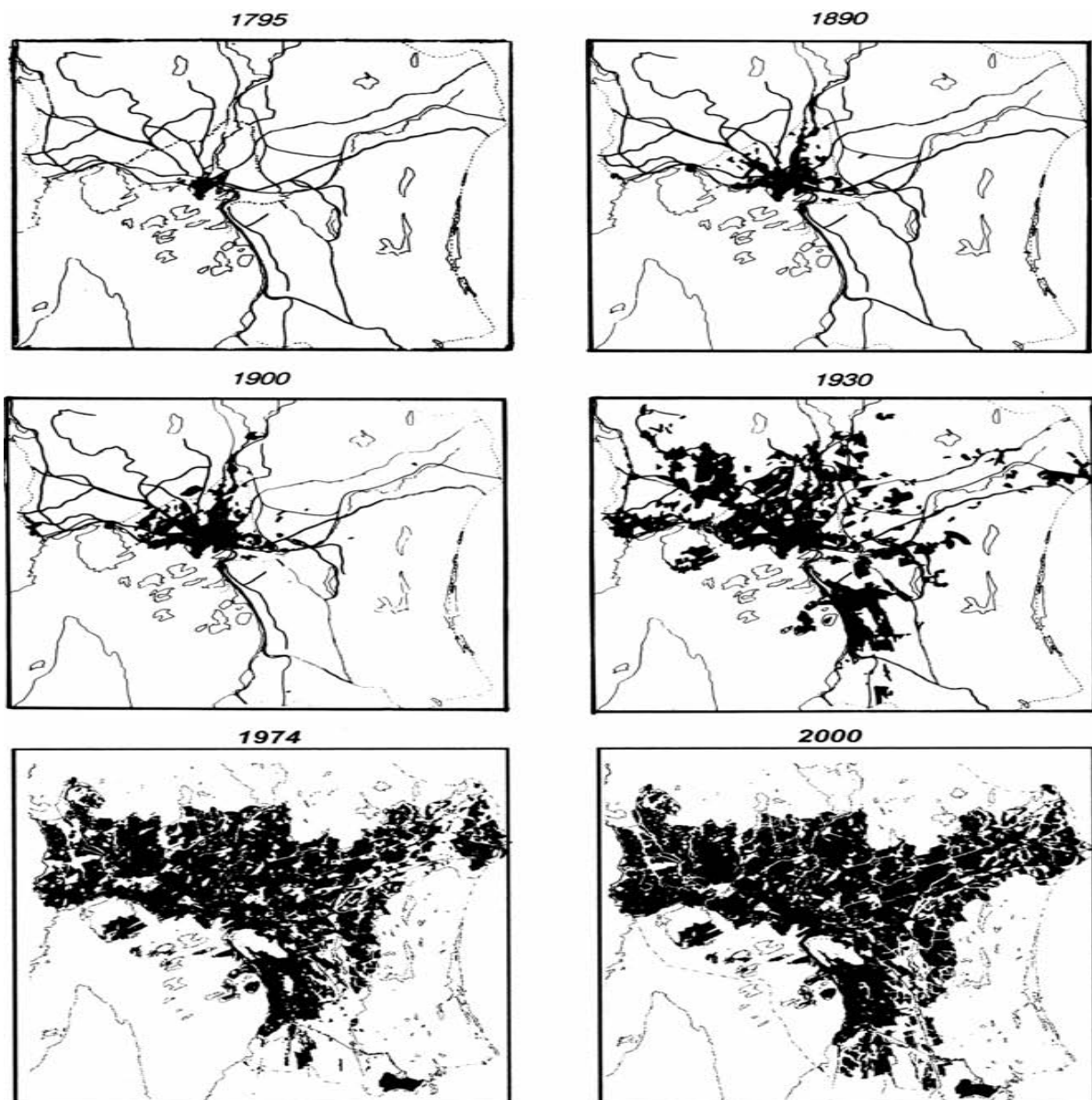
Segregasjon kan utgjøre et moralsk dilemma hvis det er knyttet momenter av ufrivillighet og tvang til den. Skal man ikke selv kunne bestemme hvor og med hvem man ønsker å bo? På den måten ville ikke alle borgere ha de samme mulighetene, slik det har vært tradisjon for å mene at man i Norge har krav på.

Det som skiller de rike fra andre grupper er mest sannsynlig antakelsen om at denne gruppen ikke er utsatt for tvang – heller det motsatte: en utstrakt grad av frivillighet. Videre kan man ane en kobling mellom valgaspektet og problemforståelsen: Segregasjon defineres som et samfunnsproblem i den grad visse grupper er underlagt strukturell tvang, for

eksempel ved at de mangler kjøpekraft. Segregasjon som oppstår på frivillig grunnlag tolkes oftere som et bidrag til byenes mangfold.

Oslo har vokst fra å være en liten provinsiell by til å bli en storby i et norsk format. Noen vil sågar hevde at Oslo har blitt å regne som en verdensby. Bare med å se på kartverk som strekker seg fra det førindustrielle Christiania og til i dag vil man enkelt se at byen fysisk sett har vokst.

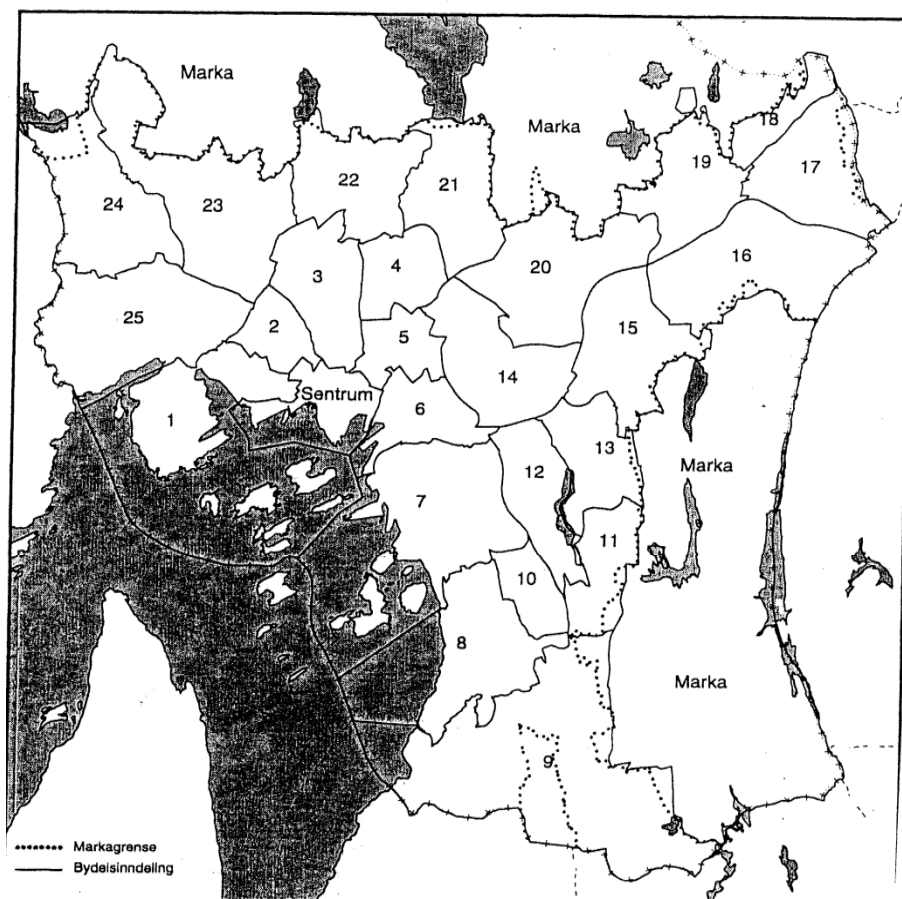
Kart 1. Oslos fysiske vekst 1795-2000 (Statistisk årbok 2004):

Det som er interessant å merke seg er at Oslo ikke opplever noen spesiell endring i utbredelsen innenfor kommunegrensene etter 1970-tallet. Dette skyldes en fortningspolitikk, som jeg vil komme tilbake til i Oslo-kapittelet.

Oslo kan inndeles på mange måter etter funksjon og formål. For denne oppgaven vil den politiske og administrative inndelingen av Oslo i bydeler være relevant. Oslo bydelsinndeling har endret seg opp igjennom årene, men i den aktuelle perioden for denne oppgaven vil Oslo være inndelt i 25 bydeler som *kart 2. vist under (Statistisk årbok 2004)*:

TIDLIGERE BYDELSINNDELING

Bydelsnavn

1 Bygdøy-Frogner	10 Lambertseter	19 Grorud
2 Uranienborg-Majorstuen	11 Bøler	20 Bjerke
3 St. Hanshaugen-Ullevål	12 Manglerud	21 Grefsen-Kjelsås
4 Sagene-Torshov	13 Østensjø	22 Sogn
5 Grünerløkka-Sofienberg	14 Helsfyr-Sinsen	23 Vinderen
6 Gamle Oslo	15 Hellerud	24 Røa
7 Ekeberg-Bekkelaget	16 Furuset	25 Ullern
8 Nordstrand	17 Stovner	Sentrum
9 Søndre Nordstrand	18 Romsås	Marka

1.1 Hvorfor studere segregasjon blant rike?

Generelt har det vært lite forskning på elitene i Oslo og Norge. Dette er en av grunnene til valget av tema. En annen grunn er at segregasjonen blant rike krever andre eller supplerende teorier og forståelsesrammer for å kunne forklares. Frivillighet i valg (på grunn av for eksempel kjøpekraft og innflytelse) gjør valgene mer reelle. Dette kan også ha relevans for analyse av andre gruppers tilpasninger.

De rikes segregasjon er interessant av fire grunner: (1) Rike har som sagt store valgmuligheter, og har historisk sett alltid hatt det. Disse valgene er i seg selv interessante. (2) Rike kan ha spesielle preferanser knyttet til for eksempel symbolsk kapital. Hvis man som rik velger å bo et bestemt sted, så sier man også hvor man som rik *bør* bo. På den måten så kan bosted utgjøre symbolsk kapital. (3) Rike kan ha konkrete og avvikende preferanser i forhold til bosted ut fra sin spesifikke sosiokulturelle bakgrunn. Kan en skjernet oppvekst eksempelvis påvirke bildet av det perfekte bosted? (4) De rike kan påvirke de mulighetene andre grupper har til å finne bolig. Fordi rikes valg sier noe om hvor attraktivt et bestemt sted er, så vil dette vil i sin tur kunne påvirke prisene i boligmarkedet.

Ofte henger valg av studieobjekt og teori sammen. Disse teoriene har ofte enten en struktur- eller aktørorientering. Siden de rike og mektige i vårt samfunn i stor grad får gjennomslag for sin vilje er et aktørperspektiv fruktbart og interessant. I tillegg vil innflytelsesfulle menneskers verdier og handlinger også ha ”ringvirkninger” for resten av samfunnet. Dette gjør at det også er interessant å se på strukturorienterte teorier.

Denne oppgaven vil derfor ta for seg både aktørorienterte og strukturorienterte teorier. De mest naturlige aktørorienterte teoriene finnes innenfor gruppen av sosialpsykologiske teorier. Det mest anerkjente verket i denne retningen er Duncan Timms ”The Urban Mosaic”. Grupper av økonomiske teorier er også interessante på grunn av oppgavens fokus på inntekter og kjøpekraft. Økonomiske teorier er tilleggssvis også ansett som en av de viktigste mekanismene/strukturene i studier av sosial differensiering. Dette momentet vil bli nærmere behandlet i teorikapitlet.

Det statistiske materiale som vil bli brukt i denne oppgaven er samlet inn av Statistisk sentralbyrå (SSB) i henholdsvis 1989, 1996 og 2003. Tidsperioden på 14 år gjør det mulig å se utviklingen i segregasjonsgraden og lokaliseringsmønsteret over tid.

1.2 Nøkkelbegrepet "Segregasjon"

Det kan være fruktbare å avklare nøkkelbegrepet for denne avhandlingen relativt tidlig i oppaven. Douglas S. Massey deler segregasjonsbegrepet inn i fem komponenter som hver for seg utgjør en selvstendig og konseptuelt avgrenset dimensjon ved det romlige segregasjonsmønsteret:

*Minority members may be distributed so that they are overrepresented in some areas and underrepresented in others, varying on the characteristics of **evenness**. They may be distributed so that their **exposure** to majority members is limited by virtue of rarely sharing a neighborhood with them. They may be spatially **concentrated** within a very small area, occupying less physical space than majority members. They may be spatially **centralized**, congregating around the urban core, and occupying a more central location than the majority. Finally, areas of minority settlement may be tightly **clustered** to form one large contiguous enclave, or be scattered widely around the urban area (Massey 1988, 283)*

Likhetsaspektet ved segregasjonsbegrepet ("evenness") i form av henholdsvis romlig over- eller underrepresentasjon av den rikeste minoritetsgruppen sammenlignet med majoriteten (resten av Oslos befolkning) er den dimensjonen denne oppgaven tar sikte på å undersøke.

I følge Wessel kan "segregasjon" forstås på følgende semantiske måte:

I samfunnsvitenskapelige oppslagsbøker finner en referanser til fysisk avstand/marked/organisasjoner/offentlig rom, frivillighet/ufrivillighet, tilstand/prosess, og interaksjon/posisjon. Alle presiserer imidlertid at det dreier seg om en atskillelse. Dette er en semantisk nødvendighet, om man skal holde seg til det latinske opphavet ("segrare" = skille /atskille) (Wessel 1997, 14)

"Segregasjon" har semantisk altså å gjøre med både fysisk og sosial atskillelse. I forhold til denne oppgaven må likevel en slik vid definisjon operasjonaliseres i forhold til oppgavens problemstilling. Generelt så snakker vi om segregasjon, men spesifikt så er det bolig- og bostedssegregasjon som er den formen av segregasjon som er mest relevant i forhold til denne oppgaven. Wessel (og denne oppgaven) vil definere "boligsegregasjon" på følgende måte:

Boligsegregasjon beskriver skjevhetene i byenes bosettingsmønster. Skjevhetene består i at sosiale, demografiske eller etniske grupper er ulikt fordelt i byrommet. Tilstanden (boligsegregasjon) skapes gjennom segregasjonsprosesser/segregering (Wessel 1997, 15).

1.3 Problemstilling

I Terje Wessels (2001) studie av sosioøkonomisk segregasjon i Oslo, konkluderes det med at det finner sted en økt økonomisk ulikhet i Oslo, i likhet med samtlige OECD-land. Wessel finner senere også ut at det er en store interne økonomiske forskjeller mellom tradisjonelle og de nye postmoderne næringene, og at det er sammenheng mellom veksten i de nye næringene og økt inntektsulikhet (Wessel 2005; Wessel 2006).

Oppgaven vil som tidligere nevnt fokusere på de rikes segregasjon. "De rikeste" er i denne oppgaven operasjonalisert til å være de ti prosent mesttjenende. Dersom prosesser som økte inntektsforskjeller (beskrevet over) har vært virksomme, bidrar denne tendensen til en økt bostedsmessig segregering av rike i Oslo? De valgene som aktører måtte legge til grunn for et eventuelt bosteds- eller flyttevalg vil denne oppgaven imidlertid ikke beskjeftige seg med. Derimot vil valgene kunne bli indirekte registrert gjennom endringer i segregasjonsgraden og lokaliseringsmønsteret.

Problemstillingen for oppgaven er todelt:

a.) Har de rikeste i Oslo blitt mer segregerte siden slutten på 1980-tallet?

b.) Hvilke bydeler er i så fall mest berørt av endringene?

1.4 Hva er mitt bidrag

Dataene fra denne oppgaven er av sekundær art. Det vil si at det ikke er undertegnede selv som har samlet inn dataene. Dataene er produsert av Statistisk sentralbyrå. Det som imidlertid er gjort i denne oppgaven er en bearbeiding av dataene i et forsøk på å tilpasse datasettene til å kunne svare på problemstillingene.

Oppgaven vil prøve å se til andre studier. Det kan eksempelvis være Wessels studier av segregasjon i Oslo, eller andre internasjonale trender beskrevet i faglitteraturen. Tidligere studier vil kunne belyse de nye resultatene gitt i denne studien.

1.5 Veien videre

Veien videre, eller strukturen for oppgaven er som følger. (1) I kapittel 2 vil oppgaven ta for seg de bakenforliggende historiske forholdene rundt Oslos segregasjon. (2) Dernest vil oppgaven i kapittel 3 ta for seg det jeg anser som den mest relevante litteraturen og teoriene rundt temaet. Her vil viktige faglige begreper også bli utdypet og nyansert. (3) Så følger en refleksjon rundt det metodiske aspektet ved dataene i kapittel 4: hvordan er de blitt samlet inn, hvordan er de blitt manipulert, hva man kan si og (kanskje like viktig) ikke si med bakgrunn i disse dataene (4) I kapittel 5 vil resultatene i denne undersøkelsen legges fram. I dette inngår: GIS-kart, figurer, tabeller, og en tilhørende analyse av disse. (5) Til sist, i kapittel 6, følger en kort oppsummerende avslutning med konklusjon. Summert opp, hva sier oppgaven i forhold til problemstillingen? Hva bør eventuelt gjøres for å følge opp denne studien videre?

2. Den historiske konteksten bak segregasjonsmønsteret i Oslo

2.1.1 Urbaniseringen av Oslo

Oppgaven skal nå ta for fortellingen om Oslo og etableringen av dets tilhørende segregasjonsmønster. Etableringen av norske byer og dets videre vekst har historisk vært avhengig av på den ene siden geografiske naturgitte fordeler, og på den andre siden tildelte økonomisk og politiske privilegier gjennom merkantilismen (Kjellstadli 1995).

Eksempler på Oslos naturgitte fordeler kan være byens fysiske sentralitet. Oslo ligger midt i det geografiske Østlandet som er klimatisk avgrenset som områdene øst og sør for vannskillet i Sør-Norge, geografisk avgrenset av Langfjella. Sørøver fra Oslo ligger en rekke byer langs med begge sider av Oslofjorden mens det nordover er mange jordbruksbygder og dalstrøk. Det vil si at man har kunnet komme sjøveien nordover eller langs kjerreveier sørøver for å handle. Dette har vært med på å gjøre Oslo til Østlandets sentralsted.

Oslo ligger også ved munningen av flere små elver, deriblant Akerselva og Alnaelva (sistnevnte har gitt navnet til byen¹). Lokaliseringen av disse elvene har senere hatt betydning for lokaliseringen av kraftkrevende industri i byen.

I dag bor halvparten av Norges befolkning på Østlandet², og dette skyldes delvis Østlandets naturgitte produktive fortrinn. Da tenkes det spesielt på innlandsklimaet som Oslo nyter godt av med varme somre og fruktbare jord - og avsetninger som er restprodukter etter siste istid. Slike naturlige fortrinn har gitt gode avkastninger i form av mat til en voksende befolkning.

I moderne tid har imidlertid innflytting blitt den viktigste faktoren til Oslos vekst gjennom den økte handelen og industrialiseringen. Med en voksende befolkning blir det potensielle økonomiske markedet større, og økonomien kan bli mer spesialisert (i byene). Sentralstedet Oslo var et faktum.

¹ <http://no.wikipedia.org/wiki/Oslo>

² <http://www.ssb.no/folkemengde/tab-2008-03-13-01.html>

2.1.2 Oslos industrielle historie

For å kunne forstå de rikes boligmønster i dag må man gå et par århundrer bakover i tid. For Oslo by var industrialiseringen en av de største sosiale og økonomiske omveltningene som fant sted etter at byen ble hovedstad. Denne industrialiseringen la et viktig grunnlag for dagens øst- og vestkant og dertil hørende flyttemønster (Kjellstadli 2005).

Akerselvas beliggenhet får blant annet betydning for hvor industriområdene i Oslo ble lokalisert. Produksjonsmessig var tekstilindustrien den første og viktigste nye industrien i Oslo, før jern- og metallindustrien overtok på slutten av 1800-tallet (Kjellstadli 1995). Mye av denne industrien ble lokalisert i nærheten av Akerselva hvor vannenergi gav nødvendig og billig energi til den kraftkrevende produksjonen

Oslo ble handelsmessig også nærmere knyttet til resten av Europa på denne tiden. Etter hvert som skipsverftindustrien tok seg også opp på midten av 1800-tallet, ble Oslo som sjøfartsby mer fremtredende. I forbindelse med dette kom byggingen av jernskip i gang. Dette muliggjorde på sin side handelen med kontinentet til en helårsgesjeft. Fordelen med jernskipene var nemlig at disse kunne bryte seg gjennom fjordisen vinterstid, noe som tidligere ikke hadde vært mulig (Kjellstadli 1995).

Med industrialiseringen kom andre transportteknologiske endringer. Industrialiseringen medførte blant annet nye muligheter også for boligutviklingen. Før industrialiseringen var Oslo en såkalt "spasérby". Det vil si at alle måtte kunne gå fra hjemsted til jobb, eller butikker. Det betød at mange på denne tiden bodde veldig tett. Oslo på 1880 - tallet var eksempelvis fire ganger så tettbygda som hundre år senere (Kjellstadli 1995). Utbyggingen av tog, undergrunnsbane, trikk, buss, båt og senere bil muliggjorde imidlertid en spredning av befolkningen. De strukturelle rammene for et mulig nytt bosettingsmønster var lagt. Byen vokste med andre ord kvantitativt (i utbredelse).

Kjellstadli forteller imidlertid ikke bare om materielle endringer som potensiell årsak bak et nytt bosetting - og segregasjonsmønster. Det skjedde også store endringer på det politiske og

den samfunnsmessige arenaen. 1800-tallet var en sosial og politisk brytningstid i Norge hvor samfunnets kondisjonertes privilegier ble stilt spørsmålsteget ved. Dette kunne hypotetisk ha ført til at de kondisjonerte som en konsekvens følte et økende behov for å flytte ut av byen og til løkkene.

De ytre tegn på stilling og stand ble litt mindre tydelige enn det de hadde vært. Det er i slike situasjoner det blir viktig å la geografiske avstander markere ulikheter i sosial status
(Kjellstadli 1995, 91)

2.1.3 Elitekulturen

Kulturelt sett så var det på denne tiden ingen kultur for eliten å vise sin rikdom materielt sett. Norsk egalitarisme kan ha forklaringskraft her, uten å gå nærmere inn på det her³.

Bygårdene var eksempelvis små og uten den store utsmykning i forhold til eliten i mange andre europeiske land. De kondisjonerte kjøpte seg heller ”løkker” eller landsteder i Bymarken (som kongen forærte byen i 1629) når de ønsket avslapning og adspredelse (Kjellstadli 1995).

En selvbevisst overklasse har Oslos overklasse heller aldri vært. Overklassen var ikke et adelskap som gikk i arv (som i resten av Europa), og stor grad av sosial mobilitet og innflyttere i byen gjorde sitt til at overklasse miljøet forble et relativt ”åpent” og heterogent miljø (Kjellstadli 1995).

Løkkene var derimot en gylden mulighet (for de rike) til å kunne søke seg mot naturens ro og mak. Her kunne de dyrke korn, grønnsaker, og la husdyrene gresse. Den elitistiske dragningen mot naturen var i følge Kjellstadli et relativt særnorsk fenomen. Uansett, etableringen av de velhavendes løkker vest for byen var et faktum.

³ Se eksempelvis: Sørensen, Ø. and Stråth, B. (1997): *The Cultural Construction of Norden*. , Oslo: Scandinavian University Press

2.1.4 Borgerskapet blir ”skjøvet” ut

Etter hvert så begynner imidlertid de finere borgerne å flytte ut av byen, og flere av løkkene ble omgjort fra feriehus på landet til helårsboliger. Samtidig ble løkkene innlemmet i selve byen, etter hvert som byen vokste utover. Ifølge Kjellstadli skyldtes denne forflytningen eller funksjonsendringen spesielt to mekanismer:

Borgerskapet ble skjøvet ut ved hjelp av to mekanismer. Den ene var prisen på eiendom. Næringslivet eller det offentlige kunne betale mer enn den individuelle familie for arealer i sentrum. Den andre mekanismen var forringelse av bymiljøet. Støynivået og forurensingen var blant de verste plageåndene for folk bosatt i sentrum. Kriminaliteten kunne virke truende. Det tette naboskapet stod lavere i kurs enn tidligere. Privatlivets fred var spesielt høyt aktet hos det nye borgerskapet (Kjellstadli 1995, 92)

Den ene grunnen var altså at prisen på eiendom etter hvert som byen vokste gikk i været i de sentrale delene av byen. Dette gjorde at borgerne på grunn av markedsprisene ble ”tvunget” ut på grunn av kjøpekraften. Den andre grunnen skyldtes en forringelse av selve bymiljøet. Dette er også i tråd med miljømessige ”skyv – krefter” som vil bli drøftet i teorikapittelet.

2.1.5 Vaneteorien

En etablering av en diskursiv ”vestkant vs. østkant” fikk naturligvis konsekvenser for byplanleggingen. Når Slottet ble plassert vest for byen i 1820 - årene (som et ledd i byggingen av hovedstadsfunksjonene), så førte det til at de andre nasjonalsymbolene også ble det. Her kan Universitetet, Stortinget, Nasjinalgalleriet og Nationalteatret nevnes som de viktigste. Dette symboliserte med andre ord at områdene vest for datidens by var et aktet sted.

Den videre spredningen av boliger reflekterte det nye mønsteret. Boligene kunne være ganske så like i øst og vest, men ble bebodd av folk fra forskjellige sosiale klasser. Dette forklarer Kjellstadli som et resultat av vaner – derav vaneteorien (Kjellstadli 1995).

Det ble også utarbeidet forskriftsmessige klausuler i forhold til byplanleggingen som blant annet nektet støyende virksomheter og arbeiderboliger på vestkanten. Det ble etter

hvert heller ikke lov å innrede loft og kjellere for boligøymed. Dette fikk naturligvis spesielt konsekvenser for arbeiderne som opprinnelig bebodde disse delene av husene (Kjellstadli 1995). Segregasjonen var med andre ord blitt en vanebasert realitet.

3. En idealtypisk bred historie

Målet med dette kapittelet er å fortelle en forhåpentligvis sammenhengende historie som kan sannsynliggjøre hvorfor de rikeste i Oslo bor der de bor i dag. Kapittelet utgjør med andre ord en Weberiansk idealtypisk tilnærming hvor flere logiske forhold belyses, med tanke på å bekrefte eller avkreftes gjennom resultatene i denne studien (Saunders 1986).

De forskjellige forholdene som her vil bli belyst skyldes overbevisningen om at sosiale handlinger ikke skjer i et vakuum, og derfor må kunne forklares ut fra en rekke avhengige forhold. Disse forholdene vil være hentet fra det internasjonale, lokale, eller det individuelle nivå. Slik vil teoriene i dette kapittelet også være inndelt.

Oslo byfornyelse A/S⁴ ble opprettet i 1978 som et halvkommunalt aksjeselskap som skulle fungere som kommunens gjennomføringsorgan for Byfornyelsesprogrammet. Dette er et program som ble vedtatt i 1977 med målsetning om rehabilitering av 33,000 boliger i løpet av 15 år. I 1990 ble dette selskapet avviklet etter store økonomiske tap og sviktende oversikt over driften.

Er dette eksempelet symptomatisk for noen politiske eller strukturelle endringer som fant sted i byplanleggingen kanskje allerede på 1980-tallet? Dette og de seneste endringene av Oslos bylandskap er det dette kapittelet tar sikte på å se nærmere på nå.

3.1.1 Mikro – og makroforhold må ses i sammenheng

Først, som nevnt innledningsvis så er sosiale handlinger ikke unnfanget i et vakuum, men henger sammen med en rekke avhengige faktorer. Disse kan som sagt belyses ut fra forskjellige nivåer og rom. Til sammen så utgjør fortellingene perspektiver på boligsegregasjon som enten er aktørorientert (individnivå), eller strukturorientert, det vil si

⁴ http://www.byarkivet.oslo.kommune.no/OBA/privatarkiv/blank/3_byfornyelse.htm

knyttet til strukturerte forhold som er utenfor den enkelte aktørs kontroll på det lokale eller internasjonale nivå.

Den viktigste teoretiske forutsetningen kan utlegges slik: På individnivå er boligsegregasjonen et spørsmål om sosial og geografisk mobilitet. Det handler – helt vesentlig – om relative bevegelser i lagdelingssystemet og fysisk forflytning i bylandskapet. Individenes handlinger må imidlertid sees i sammenheng med et bredt sett av økonomiske, politiske og normative forutsetninger. (Wessel 1997, 11)

Timms bedyrer også betydningen av å kunne se forhold fra begge perspektivene i en hensiktsmessig teori om segregasjon:

In the micro-social approach attention is focused on the relationship between residential patterns of individual decisions and behaviour. In the macro-social approach attention is focused on the relationship between residential differentiation and certain global characteristics of the encompassing society. A satisfactory theory of residential differentiation must include both approaches. (Timms 1971, 85)

Et problem i forhold til mikro- og makroforhold er derimot at det er vanskelig å finne teoretiske verktøy som gjør det mulig å analysere hvordan for eksempel økonomiske og politiske makrostrukturer kan påvirke og gripe inn i individers handlingsmønster på et mikronivå. En kombinert analysemodell på alle nivåer hadde vært det ideelle, men i mangel på en slik modell blir man nødt til å analysere delssammenhenger (Wessel 1997).

3.2 Den brede historien

Strukturelle forhold er åpenbart en del av fortellingen om segregasjon. Strukturelle forhold kan nemlig gripe inn på tvers av rom og endre handlingsbetingelsene på alle nivåer. Det er dette som gjør at segregasjon ikke må forstås innenfor et lukket system, men som et resultat av en rekke kjente og sannsynligvis også ukjente forhold.

3.2.1 Den byøkologiske skolen

En av de mest åpenbare strukturelle forholdene berører økonomien. Den byøkologiske skolen er en teoretisk skole som støtter en slik materiell tilnærming. Skolen legger økonomiske strukturer til grunn for å forstå segregasjonens iboende struktur:

Economic segregation is the most primary and general form. It results from economic competition and determines the basic units of the ecological distribution. Other attributes of segregation, such as language, race, or culture, function within the spheres of appropriate economic levels (Musterd 1998, 86)

Den byøkologiske tankegangen sammenligner bysamfunnet med andre typer naturlige habitat styrt av naturlige mekanismer som ”invasjon”, ”suksesjon” og ”dominans”. Innenfor det urbane habitat foregår den en ubevisst upersonlig økonomisk konkurranse mellom alle enkeltindivider innenfor et stratifisert og komplekst sosialt system. Dette resulterer i sin tur i økonomisk segregasjon (Musterd 1998).

Disse mekanismene er i følge skolen universelle. Ofte vokser byer etter bestemte mønster, og ut fra dette mønsteret kan man lage seg ideelle universelle modeller for hvordan byvekst foregår. Vi skal nå gå nærmere inn på spesielt to av disse modellene: Burgess sonemodell og Hoyts sektormodell.

Burgess’ sonemodell består av fem soner og bygger på empiri fra 1920-tallets Chicago. Burgess er veldig klar på at dette ikke er faktisk empiri, men en idealtipe:

- Den innerste sonen kaller han ”Central Business District” (CBD) og denne sonen har den høyeste tomteverdien. Desto mer rom man kan skape i disse sentralstedene, desto mer penger kan man tjene. De høye tomteprisene er også en av grunnene til man ofte finner de høyeste husene i amerikanske storbyer nettopp her.
- Sonen utenfor kaller Burgess ”Zone in Transition”, eller overgangssonen. Dette er sonen hvor man finner mange av de små foretningene, men også hvor man finner de med lavest inntekt og svakest kjøpekraft. Sonen har av den grunn de mest nedslitte byområdene hvor de nyinnflyttede innvandrerne er nødt til å

bosette seg i mangel på andre alternativer.

- I sone tre finner man ”respektable” arbeiderklasse-mennesker som ofte har mellomleder- funksjoner på fabrikkene. Her finner man også mye av fabrikklandskapet.
- Lenger ute (i sone fire) finner man størstedelen av middelklassen.
- Den ytterste sonen er et ”pendlerbelte” med store kjøpesentra, forsteder, og en overvekt av større eneboliger (Musterd 1998).

Styrken til Burgess sonemodell er (i følge Andersen) at modellen gir byen en dynamisk dimensjon. Burgess’ idealtypiske modell kan forklare forandringer og beskriver ikke bare ”fastfrosne” forhold, noe som gir modellen en sterk forklaringskraft i etableringer av hypoteser. Etter hvert som folk kunne avansere på den sosiale ”rangstigen” så kunne man flytte fra de indre sonene og utover.

Den andre modellen det kan være verdt å nevne er Hoyts sektormodell, som er basert på en studie av 142 amerikanske byer i mellomkrigsårene:

Hans hovedpoeng er at arealutviklingen styres av en unnvikende atferd blant de rikeste i samfunnet: Høystatusgrupper ønsker ikke noe naboskap med forurensede fabrikker, og heller ikke med dem som jobber der. Når kjøpekraften tillater det, flytter de inn i nye boliger i byens periferi. I kjølevannet etterlater de seg en kjede av muligheter for middelklassen (andre ledd) og lavstatusgrupper i indre bydeler (Wessel 1997, 46).

Etter hvert som man bygger nytt vil andre ha muligheten til å overta de boligene som da blir overflødig. På den måten så skapes det ringvirkninger av fornyelse i boligmassene, eller ”resirkulering”.

Denne bymodellen har også en distinkt form eller mønster.

Utviklingen foregår i alle tilfeller med utgangspunkt i sentrum, og følger bestemt transportruter utover. Etter hvert som den transportteknologiske utviklingen fortsetter så muliggjør dette en fornyet ekspansjon utover. Bymønsteret får en vifte, eller kileform etter den enkelte transportrutes lokalisering i forhold til byen (Musterd 1998).

Andersen mener at sektormodellen og sonemodellen på mange måter supplerer hverandre i forhold til eksempelvis København:

Den overordnede sociale status er ret stabil gjennom de knapt 20 år; den [Københavns] geografiske udbredelse matcher bedst den såkaldte sektormodel, mens de demografiske forhold tydeligvis utfoldes i koncentriske cirkler i forhold til bebyggelsens alder (Andersen 2005, 147)

Berry deler byens bosetningsmønster opp etter tilsvarende måte:

Berry suggests that the basic organization of the city's residential fabric may be seen in terms of (a) "the axial variation of neighbourhoods by socio-economic rank [and] (b) the concentric variation of neighbourhoods according to family structure (Musterd 1998, 230)

Ut fra disse vurderingene vil man kunne hevde at sektormodellen best speiler byens sosioøkonomiske grupperinger mens sonemodellen best speiler de demografiske trekkene. Med demografiske trekk menes forhold som har med livssyklus å gjøre. Oppgaven vil nå ta for seg en av de viktigste universelle og strukturelle faktorene – kjøpekraft.

3.2.2 Kjøpekraft

Kjøpekraft er viktig fordi den kan fortelle oss hva slags muligheter det enkelte individ eller husholdning har på boligmarkedet. Prisene i et boligmarked består av både tomte - og eiendomspriser i et eie - og leiemarked. I et fritt marked er prisene kun regulert av markedet; spesielt gjennom etterspørsel.

Dette prismarkedet er i sin tur også påvirket av den enkelte boligs fysiske nærhet til et sentralsted (ofte sentrum), så vel som de kvalitative aspektene ved selve eiendommen.

Privatboligers relativt lave kapitalintensivitet i forhold til eksempelvis næringsbygg vil føre til at disse boligene ikke lokaliseres i de indre sentrale stedene (CBD) men på steder hvor tomteprisene er lavere. Tid og kostnader ved transport kan imidlertid legge

begrensinger på hvor langt vekk fra sentrum man kan bo før det kan gjøre seg utslag i prisen (Duncan 1971).

Eiendomsmarkedet opererer imidlertid ofte omvendt med tomteprisene fordi eiendommens kvalitative aspekter (som størrelse) kan veie opp for tomtens relativt dårligere tilgjengelighet, og likevel gjøre boligen attraktiv i markedet. Hvis imidlertid transportmulighetene er dårlig utbygd kan høye tomtepriser og høye eiendomspriser sammenfalle (Duncan 1971).

Dårlig utbygde transportmuligheter er dog mindre sannsynlig i rike boområder siden rike lett kan sikre seg sosiale tjenester gjennom sine ressurser og posisjoner i samfunnet. Derfor kan de rikeste i praksis ofte bo mindre sentralt hvor tomteprisene er billigere, og plassen desto større.

Boligsegregasjon kan ofte sammenfalle med slike skillelinjer i eiendomsmarkedet. Dette fordi markedet (gjennom kjøpskraften) setter en effektiv stopper for et fritt valg av boliger eller bosted.

Wessel skiller avslutningsvis mellom disse kjøpekraftbaserte økonomiske teoriene og de rent arealbaserte byøkologiske teoriene:

*Økonomiske teorier skiller seg fra byøkologiske ved å bruke individer og ikke arealer som analyseenheter. En annen forskjell er at segregasjon ikke betraktes som naturgitt. Innholdsmessig er det likevel visse fellestrekk, siden kjøpekraft framstilles som den viktigste mekanismen. Man antar at differensieringen i all hovedsak er et spørsmål om inntekt og formue, eventuelt supplert med subtile ressurser av typen kredittverdighet og informasjonsnivå
(Wessel 1997, 19)*

3.2.3 Fra fordismen til postfordismen

Disse universelle økonomiske prosessene i en by må også kunne ses ut fra makroøkonomiske forhold. I den nyere tid kan denne diskursen dreie seg om større endringer i den globale økonomien, hvor verden har gått fra et tradisjonelt fordistisk til et nytt postfordistisk produksjonsregime (Kloosterman 1995).

Dette skiftet går kort fortalt ut på at en statssentralisert standardisert samlebandsproduksjon (under et amerikansk verdenshegemoni) i vesten har blitt byttet ut med en globalisert fleksibel spesialisering hvor økt internasjonal konkurranse (i hovedsak fra Øst-Asia) har gjort spesifikke lokaliseringsfortrinn til den viktigste lokale konkurransefaktoren i kampen om internasjonal kapital.

Eirik Vatne forteller om en rekke strukturelle forhold som kan ligge bak endringen av produksjonsregimet:

Noen vil påstå at den vedvarende veksten etter den annen verdenskrig stoppet opp på grunn av mettede markeder og fallende inntjening i industrien. Andre vil framheve oljekrisen i 1973 og den ustabilitet dette skapte for nasjonale økonomier og foretak. En tredje forklaring peker på teknologiske nyvinninger innen data- og teleteknologi, og hvordan dette skapte radikalt nye muligheter for organisering og produksjon i næringslivet, og for å utvikle nye produkter som substitutter til etablerte produkter. En fjerde forklaring tar utgangspunkt i datidens liberalisering av verdensøkonomien, og de økte muligheter dette skapte for omlokalisering av produksjon til land med lavere kostnader. I realiteten henger mange av disse forklaringsmodellene sammen
(Vatne 2005, 18)

Den keynesiske statssentrerte ideologien for handelsregulering blir (samtidig med skiftet i produksjonssystemet) byttet ut med en markedsstyrt innovativ schumpeteriansk ideologi (Vatne 2005). Dette ideologiske skiftet endret organiseringen av nasjonalstatene, og ikke minst byregionene. Det innebar blant annet et nærmere samarbeid mellom det private og det offentlige gjennom en forent forståelse og målsetning. De lokale konsekvensene av dette i forhold til byplanlegging vil jeg komme tilbake til senere i oppgaven.

I det nye postfordistiske produksjonsregimet ligger det produksjonsmessige effektiviseringskrav grunnet den økte globale konkurransen. For å tjene penger innså flere og flere produsenter behovet for å sikre seg kunder gjennom et styrket kundeforhold, som i sin tur styrket behovet for produksjonsmessig tilpasning for å tilpasse seg kundenes skiftende behov (Vatne 2005).

De fleksible produksjonsløsningene krevet i større grad en innovativ og kunnskapsrettet ”produksjon” samt en evne til å anvende den nye ”flommen” av ny informasjon gjennom IKT. Med andre ord så hadde ikke disse markedsmessige endringene vært mulig uten

innovative makroendringer som samtidig fant sted i den globale kommunikasjons- og transportteknologien (Vatne 2005).

Wessel (1997) påpeker også at de teknologiske endringene innenfor informasjonsteknologi har ført de globale byene funksjonelt nærmere hverandre og at den ”avstandskrympende” teknologien har muliggjort ikke bare endringer i forholdet mellom byer, men også muliggjort endringer innen byens interne morfologi.

Oslo er en slik verdensby skal man tro et internasjonalt forskningstidsskrift (Taylor 2005). Derfor vil diskurser rundt globale byer også ha relevans for Oslo.

Tradisjonell industri og annen rutinisert virksomhet blir under postfordismen desentralisert fra byens sentralsteder til den regionale eller internasjonale periferi. Verdensbyenes nye økonomi blir informasjonsintensiv næringsvirksomhet innenfor de kunnskapsintensive og spesialiserte næringene som mer enn noen gang fysisk samlokaliseres i byens sentralsteder (Wessel 1997).

Dette hamskiftet fikk tydelige demografiske og befolkningsmessige konsekvenser for Oslo på 1970-tallet med en befolkningsmessig nedgang (Bråthen 2007)

3.2.4 Polariseringsteser

Det økonomiske skiftet er ment å ha sosioøkonomiske implikasjoner for det sosialgeografiske landskapet i verdensbyene i form av økt sosioøkonomisk ulikhet eller polarisering. Dette går i faglitteraturen under navnet ”polariseringsteser”:

”Polariseringsteser” er å forstå som et sett med hypoteser om endringer i inntektsfordelinger, yrkes-og klassestrukturen og bosettingsmønsteret (Wessel 2006, 9)

Polariseringsteser er også ment å ha størst innvirkning på urbane områder fordi det er de urbane områdene i vestlige byer som i størst grad har opplevd en deindustrialisering og en reindustrialisering i form av økt konsentrasjon av kunnskapsintensive næringer (Kloosterman 1995).

For Saskia Sassen tegner det seg et mønster i amerikanske byer mellom det økonomiske produksjonsskiftet fra tradisjonell industri (fordismen) og service-/kunnskapsintensive næringer (postfordismen). Dette tar form av en påfølgende inntekts - og arbeidspolarisering (Musterd 1996).

Her er det konkret snakk om størrelsesmessige endringer i form av at antallet i høytstående og lavtstående yrkesgrupper vokser på bekostning av yrkesgrupper i det inntektsmessige mellomstadiet. Dette skjer som en konsekvens av overgangen mellom den tradisjonelle til den nye urbane økonomien.

I denne sammenhengen er det viktig å distingvere mellom endringer i inntektsulikhet og polarisering beskrevet av Sassen:

The fact that the rich may be getting richer and the poor poorer (or richer but at a slower pace than the high earners) is not evidence of earning polarization but of greater inequality. There is a major difference between arguing that the richer are getting richer and the poor poorer and between arguing that there are more rich and more poor (Kloosterman 1995, 891).

Manuel Castells utvikler samtidig et nytt begrep som delvis beskriver denne polariseringen av amerikanske storbyer beskrevet av Sassen; "Dual Cities"(Castells 1989). Her deler Castells Sassens forståelse av sammenhengen mellom økonomiske globaliseringsprosesser på den ene siden og en økt sosioøkonomisk polarisering i verdensbyene.

Sassen mener at denne sosioøkonomiske polariseringen har en allmenn relevans. Dette forklarer hun ved at det i den vestlige verden skjer en nedbygging av staten fordi den har mistet mye av sin økonomiske autonomi, og at dette i sin tur har gjort "handlingsrommet" til politikerne mindre. Hun spør om polariseringen derfor er det naturlige utfallet av at politikerne omkring i verden nettopp mister sin politiske og økonomiske makt (Hamnett 1996).

Wessel sier det på følgende måte: *The "new economy", if one accepts that expression, seems to reduce the scope for political action (Wessel 2005, 1553).*

Sassen ser også klare paralleller mellom produksjonsskiftet og endringer i byenes sosiale geografi. Med fordismen kom ”Suburbia” og en forslumming av indre byområder i vestlige byer. Dette fordi den voksende middelklassen (som var et produkt av fordismen) flyttet ut til forstedene. Dette førte til en negativ befolkningsvekst på 1960 og 70-tallet (Sassen 1991).

Hvordan vil byens sosiale geografi endre seg med postfordismen, ifølge Sassen?:

Thus, the attempt here is to capture ruptures, instances where the leading growth trends have altered existing arrangements or where massive declines have made possible totally new land uses or sociospatial forms. Distinct sociospatial forms arising out of these processes are high-income residential and commercial gentrification, the massive construction projects described in Chapter Seven, and sharp increases in spatially concentrated poverty and physical decay
(Sassen 1991, 251).

Med andre ord så ser hun en parallell mellom de nye postmoderne verdensbyene og en økende romlig segregasjon på den ene siden og gentrifiseringsprosesser på den andre. En økt segregasjonsgrad og gentrifiseringsprosesser i Oslo vil dermed kunne forklares ut fra dette økonomiske skiftet, ifølge Sassen.

3.2.5 Profesjonalisering

Marc Levine poengterer at det innenfor den nye økonomien finner sted en styrket sammenheng mellom inntekt og utdanning (referert i Hamnett 1996). Dette skyldes det postfordistiske arbeidsmarkedets fokus på kunnskap.

Scenariet kan potensielt være følgende: Man kan på den ene siden ha en andel velutdannede som forblir en eksklusiv og inntektssterk gruppe som lever ”livets glade dager” i forhold til den store majoriteten (jevnfør Sassens arbeidspolarisering), men man kan også ha et generelt utdanningsløft i de fleste lag av befolkningen hvor større deler av befolkningen tar del i inntektsveksten på grunn av sin formelle kompetanse (jevnført generell profesjonalisering).

Utdanningens økte betydning for inntektsgrupper bekreftes av Esping - Andersen (i Musterd):

Everywhere, the trend favours higher grade occupations such that the shape of the post-industrial occupational hierarchy is biased towards the top and the middle rather than the bottom
(Musterd 1998, 26)

Det kan derimot gå både inflasjon i inntekter og utdanning. Irene Bruegel beskriver dette på en fin måte: “*Occupational status is a “positional good” whose value is inversely related to the number of holders*” (Bruegel 1996). Det betyr at selv om det finner sted en generell profesjonalisering av arbeidsmarkedet så betyr dette ikke nødvendigvis at det avstedkommer en generell inntektsvekst. Derfor kan det (tross profesjonaliseringen) finne sted en økt inntektsulikhet.

Wessel introduserer i så henseende at det kan finne sted en ”overutdanning” fordi den økende gruppen godt utdannede fører til at nyutdannede i større grad må finne seg jobb i lavtlønnede yrker hvor høy utdanning i mindre grad er krevet (Wessel 2001, Wessel 2005).

3.3 En regional byhistorie

3.3.1 Fra en kvantitativ til en kvalitativ byvekst

Etter industrialiseringen så fortsatte Oslo å ekspandere, men etter hvert tok byveksten en annen form:

Storbyerne i Nordvesteuropa har overordnet set gjennomgået et afgørende skifte fra kvantitativ arealvekst, dvs en vækst basert på løbende tilføjelse af ensartede elementer til den eksisterende by, til en kvalitativ byvekst, hvilket indebærer en byudvikling indenfor de eksisterende rammer, en konsolideering og videreudvikling af den eksisterende by (Andersen 2005, 49)

For Oslo så ble det av praktiske hensyn lagt begrensninger på den ekspansive veksten allerede i Generalplan for Stor-Oslo av 1934⁵. Her ble det tegnet inn en markagrense ved 220- meters koten. Dette ble gjort av praktiske hensyn. Områdene over denne koten var

⁵ <http://www.byarkivet.oslo.kommune.no/OBA/tobias/tobiasartikler/t3981.htm>

nemlig vanskelig å få forsynt med drikkevann. Dette skyldtes med andre ord ikke en markering av vern eller markas potensielle egenverdi.

Dette pennestrøket hadde imidlertid praktiske konsekvenser for byplanleggingen. I praksis ble grensen værende som en ”hellig sort strek” uten at det formelt (da eller senere) har blitt gjort noe formelt vedtak om denne grensen mellom bebyggelse og marka. Markagrensa har derfor begrenset den ekspansive veksten. Mulighetene lå heller i en alternativ kvalitativ byvekst i form av en fortetning framfor en ekspansjon i etterkrigstiden.

Den kvalitative byveksten førte altså med seg en morfologisk fortetning, men den førte senere også med seg en ny type urbanisering – eller reurbanisering. I følge Heidi Bergsli er bylandskapet blitt radikalt endret de siste 30 årene:

Urbanismens forutsetninger er de siste tretti år endret i en slik grad at byene må konseptualiseres på nytt. Nye former for byliv, innflytelse og makt samt økonomiske realiteter, har ført til nye organiseringsmønstre og nye måter å skape og tenke bylandskap på (Bergsli 2005, 87)

Det hun sikter til er kortfattet at byer har fått et nytt ”pakket” landskap i spesielt attraktive sentrumsområder. Dette skyldes endringer i byenes politiske og økonomiske funksjoner i den vestlige verden. Hensikten er for byer å tillokke seg (symbolsk) internasjonal kapital fra den såkalte nye ”transnasjonale” klassen. Dette kan blant annet gjøres gjennom gentrifiseringsprosesser (Bergsli 2005).

Dette er en ny schumpeteriansk liberal retning blant de forskjellige private aktørene i bolig- og byplanleggingen, hvor større prosjekter planlegges etter kriterier som lønnsomhet framfor demokratisk representativitet. Gjennom type boliger, ensartethet og pris sier dette den potensielle kunde hvilket ”image” stedet har. Eksempler i dag kan være Bjørvika og Tjuvholmen.

Hvis det lokaliserer seg for mange slike prosjekter i de samme sentrale områdene (kombinert med byfornyelsesprosesser ellers) kan dette være med på å skape ensartethet i boligmassen. Økt ensartethet i boligmassen kan i sin tur også gjøre de

sosiale gruppene som bebor områdene sosialt mer ensartede. Med andre ord så blir mulighetene for sosioøkonomisk segregering større jevnført for eksempel de rikeste.

3.3.2 Gentrifisering

”Gentrifisering”⁶ innebærer en morfologisk endring gjennom ”resirkulering” eller fornying av markedsmessig billigere og nedslitte boligområder i sentrumsnære strøk. Dette gjøres gjennom at det investeres ny kapital i disse områdene samtidig som det flytter inn nye grupper med en annen sosioøkonomisk status – gjerne fra middelklassen. Konsekvensene er høyere prisnivå i området som ytterligere forsterker den sosiale forandringen.

Gentrifiseringen hadde vært vanskeligere å gjennomføre i praksis uten at det først hadde avstedkommet endringer på makronivå (endringer i produksjonssystemet). Det postfordistiske produksjonssystemet førte nemlig med seg som tidligere nevnt en deindustrialisering av Oslo.

Med dette ble mulighetslandskapet endret. En rekke tidligere industritomter sto ubrukte og billige, og gjorde investeringer forlokkende på grunn av sitt potensielle transnasjonale image og sentralitet.

Denne gentrifiseringen er en form for reurbanisering som også må ses i sammenheng med ikke-materielle forhold. Blant annet så er byenes image blitt mer positiv i Europa med skiftet til et postfordistisk næringsliv (Andersen 2005). Dette kan også ha sammenheng med et renere bymiljø som konsekvens av at industrien forsvant.

3.3.3 Eiendomsaktører

I blandingsøkonomier vil mange eksterne aktører kunne være med på å strukturere det lokale eiendomsmarkedet:

⁶ R.J. Johnston (2000): ”*The dictionary of human geography*”. Fourth edition. Blackwell Publishing

The aspirations, knowledge and actions of the individual household, the building programme of the estate developer, the siting plans of the industrialist and the bureaucrat, the promotion activities of the real estate seller, the planning structures envisaged by local, regional and national planning organizations and the activities of a wide range of financial institutions, all help to structure the decision-making process and the resulting residential patterning (Musterd 1998, 95-96)

Oslos eiendomsmarked vil med andre ord være strukturert av mange aktører og deres tidligere valg. En husholdning fra det rikstes sjiktets ønske om å flytte er med andre ord ikke helt fritt, selv om man måtte ha kjøpekraften. Boligsegregasjonen vil dermed være strukturert av de mulighetene som måtte ligge i det lokale boligmarked. Hvis byplanleggere, investorer, banker, politikere deler den samme forståelsen og verdiene er det sannsynlig at det vil kunne gå ”troll i ord”. Det vil si at det etablerte historiske mønster fra 1800-tallet reproducerer seg selv materielt, og strukturerer på den måten mulighetslandskapet som den enkelte rike husholdning må forholde seg til i dag.

3.3.4 Velferdsstatens rolle

Sosioøkonomiske strukturer i Oslo er selvfølgelig også farget av det politiske styre og stell. Velferdsstaten spiller i så måte en vesentlig rolle i å legge bånd på en ren markedsmessig regulering av inntekter. Derfor vil politiske regulativer for å bekjempe inntektsulikhet kunne påvirke graden av inntektsulikhet eller sosioøkonomisk polarisering (Musterd 1998).

Wessel finner også en sammenheng mellom velferdsstatens tilbaketrekning og økt ulikhet, selv om denne kan være vanskelig å se (Wessel 2005).

Man kan anta at slike reguleringer i form av for eksempel skattepolitikk har betydning for de rikstes inntekter, men at forskjellige tiltak i større grad har større relativ betydning for andre grupper i samfunnet gjennom stønader, trygd og arbeidsmarkedsreguleringer.

3.3.5 Tidligere funn

Wessel skriver at den postindustrielle økonomiens ”inntog” i større og større grad bryter med de egalitære norske samfunnsverdiene. Dette fordi han i perioden 1993 til 2000 finner en økt inntektsulikhet i Oslo. Dette er en prosess som muligvis startet allerede på slutten av 1980-tallet. (Wessel 2005).

Litt senere finner Wessel også (med bakgrunn i de samme dataene) en sterk samvariasjon mellom den sysselsettingsmessige veksten i de nye næringene og et økende inntektsgap i forhold til resten av økonomien (Wessel 2006).

Det viser seg ytterligere at denne ulikheten også har et kjønnsmessig aspekt da han finner en sammenheng mellom fulltidssysselsatte vestlige menns ”vandring” over i den nye økonomien og en økt intern ulikhet. Det er faktisk bare i den nye økonomien (ved en todeling mellom tradisjonelle og nye næringer) at inntektsulikheten vokser (Wessel 2006).

Ut fra dette resonnementet så man kunne hypotetisk anta at en ytterligere vekst i de nye næringene også vil kunne føre til et ytterligere inntektsgap.

Den siste levekårsundersøkelsen i regi av FAFO hevder med utgangspunkt i arbeidsinntektsdata fra perioden 2000-2005 også at Oslo sosioøkonomisk er en delt by (Bråthen 2007). Rapporten viser også at flytting ofte er knyttet til livsfasevalg:

Våre data viser at det er et lite mindretall av flytterne som begrunner flyttingen med at de ble tvunget til det av økonomiske årsaker. De vanligste flyttemotivene er ønsket om større bolig eller at boligbehovet har endret seg som følge av endret familiesituasjon jamfør figur 3.6. Flyttingen styres dermed av kombinasjonen av strøks - og boligpreferanser, og økonomisk evne (Bråthen 2007, 56)

Flyttevalget forklarer undersøkelsen ut fra den romlige fordelingen av boligmassen. Boligmassen i Oslo er en relativt fast struktur hvor ytre vest utpeker seg ved å ha større andeler eneboliger enn andre byområder. Prisveksten på boliger ligger også gjennomsnittlig over normalen vest i byen jevnfør byen som helhet, noe som kan strukturere et eventuelt flyttevalg (Bråthen 2007).

Disse fortellingene er spennende å ta med seg videre til data - og analysekapittelet. Vil denne oppgaven styrke disse funnene?

3.4 En individuell historie

3.4.1 Sosialpsykologiske teorier

I forhold til valg av bolig kan rike vise seg å ha andre prioriteringer enn andre sosioøkonomiske grupper når det gjelder bolig. Dette bringer oss inn på de individuelle fortellingene. Det er det enkelte individ eller den enkelte husholdning som til syvende og sist er aktøren som velger å flytte, og på den måten bidrar aktivt til et bestemt segregasjonsmønster. Disse valgene er styrt av et økonomisk og strukturelt mulighetslandskap som tidligere diskutert, men de kan også være et resultat av psykososiale forhold.

Uansett hvilken sosioøkonomisk bakgrunn man tilhører så er mennesket av natur påvirket av sine omgivelser. Eksempelvis finner Musterd i en studie ut at velutdannede mennesker (som bor i fattige byområder) i større grad enn velutdannede andre steder ikke involverer seg like mye sosialt. Dette viser at rike også er påvirket av det sosiale miljøet de er en del av (åpenbart) og sådan aktualiserer en psykososial tilnærming (Musterd 1998).

At makrostrukturelle økonomiske fortellinger alene heller ikke kan forklare segregasjon viser Andersen når han påpeker Stockholms vedvarende segregasjon tross det faktum at byen er hovedstad i det landet som har minst ulikhet i lønn og levekår blant samtlige av OECD-landene (Andersen 2005). Det må med andre ord være noe mer enn økonomi som forklarer segregasjonen.

Dette kapittelet vil altså prøve å forklare noen av de ikke-økonomiske mekanismene som kan ligge bak. Sosialpsykologiske teorier fokuserer spesielt på mekanismer som boligstrøkenes

preferanser og husholdningenes lokaliseringsvalg for å forklare segregasjon. Det er spesielt boken ”The Urban Mosaic” av Duncan Timms som utgjør hovedverket i denne retningen. Noen av de viktigste fokuspunktene ved denne retningen er enkeltgruppenes relative ”image” og enkeltområdenes statusverdi (Wessel 1997).

3.4.2 Psykososiale motivasjoner

Timms mener innledningsvis at boligdifferensiering og følgende isolering har mange psykologiske funksjoner. Fysisk isolasjon symboliserer sosial isolasjon og minsker mulighetene for uønsket kontakt. Segregasjon kan også utgjøre en ”nødhavn” i møte med et antatt fiendtlig eller annerledes miljø hvor gruppesamhørighet blir en viktig faktor for overlevelse (Timms 1971). Disse psykologiske funksjonene kan på mange måter samles under en fellesbetegnelse – psykososiale motivasjoner for den enkelte aktør.

Timms finner blant annet ut i sin studie av Brisbane (Australia) at desto større muligheten til å utjevne de sosiale forskjellene er, desto mindre egalitære er mennesker i forhold til sitt valg av nabolag. Dette er i følge Timms et paradoks (Timms 1971). Det kan også tilleggsvis hevdes at det er nettopp gjennom valgmulighetene at et menneske virkelig kan vise sine innerste ønsker og behov.

3.4.3 Fysisk nærhet

Fysisk eller funksjonell nærhet er en faktor Festinger også mener har betydning for sannsynlighetsgjøringen for det vi i dag måtte kalle nettverksbygging. Sett at et miljø er et relativt homogent miljø. Da vil det ifølge Festinger være større muligheter for å kunne forme vennskapsbånd og gruppetilhørighet. Herbert Gans mener videre at segregasjonsprosessene nettopp er homogeniserende av natur, og på den måten gjør nærhetsfaktoren desto mer aktuell (Timms 1971).

Men det ligger også en del unntak fra regelen til grunn for denne ”fysisk-nærhet faktoren”. Regelen gjelder eksempelvis ikke i like stor grad mer mobile grupper som for eksempel middelaldrende menn. Regelen gjelder også i større grad hvis de som knytter vennskapsbånd også på andre måter har mye til felles.

Fysisk nærhet kan også ha betydning på andre områder. Den kan eksempelvis også være viktig i forhold til å finne seg en potensiell partner. Fra et sosiologisk ståsted er ekteskap og samboerforhold spesielt viktig fordi denne dimensjonen har så stor betydning på familiens sosiale rangering og den generelle sosiale stratifiseringen. I det moderne industrialiserte samfunn er normen her at man gifter seg innenfor sin sosiale gruppe (Timms 1971). Det finnes med andre ord knyttet en rekke sosiale goder til fysisk nærhet mellom likesinnede eller likestilte sosiale grupperinger.

3.4.4 Mødre og skole

Skole er en annen faktor som har stor betydning for valg av nabolag. Kvinner og barn er nemlig noen av de gruppene som er mindre mobile, og dermed mer følsomme overfor miljømessige forhold. Mødre vil derfor kunne vektlegge mer kvalitative aspekter ved nærmiljøet til grunn for et flyttevalg – for eksempel skole. Geografisk nærhet i skolekretsen gjør sannsynligheten blant annet større for at lekekameratene er naboer, noe som er viktig for trygghet i barnets oppvekst. Dette vil i sin tur kunne gi et godt fundament for sosial mestring (Timms 1971).

I en skolekrets som er dominert av foreldre som tradisjonelt vektlegger utdanning og skole er det også forventet at ”skole – hjem”-samarbeidet vil fungere bedre da også lærerne har samme sosiale bakgrunn som foreldrene (lærere har ofte en middelklassebakgrunn). Dette mener Timms potensielt vil bidra til å skape et bedre læringsmiljø, og dermed gjøre skolen mer attraktiv for grupper som deler disse verdiene (Timms 1971).

Skolens egen kultur er også viktig for skoleprestasjoner. På mange måter så setter den dominerende elevmassen standarden for resten av skolen. Den dominerende elevmassen kommer naturligvis i større grad fra nærmiljøet, i hvert fall i grunnskolen (Timms 1971). Alle disse kvalitative aspektene ved skolen kan til sammen ha en potensiell betydning for kvinners vektlegging av nærmiljøet, og dermed for en potensielt økende segregasjon.

Oppsummert så kan man si at mennesker vil prøve å minimere sosiale forskjeller mellom seg selv og den gruppen som han eller hun måtte identifisere seg med, og samtidig fremtøne den

sosiale forskjellen som måtte være i forhold til den eller de grupper han eller hun måtte ønske å ta avstand fra (Timms 1971).

I praksis kan konsekvensene av dette behovet for manifestasjon uttrykkes gjennom eksempelvis sosial isolasjon overfor et dominerende miljø man ikke identifiserer seg med, knytting av selektive bånd med likesinnede, eller flytting til et sted hvor man antar at man vil finne flere personer man kan identifisere seg med. Dette bringer oppgaven videre mot fordeler og ulemper ved et flyttevalg – en slags pragmatisk konsekvensanalyse.

3.4.5 Trekk – skyv faktorer

Det som er klart er at det i et bestemt beslutningsvalg rundt flytting ligger faktorer til grunn som både presser mennesker fra et sted og skyver det mot et annet. Dette er såkalt ”trekk – skyv” faktorer. Wessel deler flyttingens handlingsforløp inn i to ledd, dersom flyttingen er frivillig: (1) Beslutningen om å skifte bolig (2) Søkeprosessen og valget av en ny bolig innenfor et sett av handlingsmuligheter (Wessel 1997).

Timms påpeker at det før et beslutningsvalg om flytting må foreligge en eller annen form for ”spenning” som aktualiserer ønsket om å flytte:

Before any decisions to locate to a particular area some threshold of stress must have been past in connexion with the previous residence. The causes of such stress are legion, some stemming from changes in family characteristics, others from changes in the nature of the neighbourhood environment, others still from general changes in technology and values [transport technology, house styles, and urbanism]. In the first category belong such phenomena as changes in material status, changes in family size and income, changes in the self-evaluation which the family gives itself, and changing locational needs resulting from changes in the employment or recreational activities which the family undertakes. Changes in neighbourhood characteristics may result from encroachment of incompatible land uses or socially inferior populations or simply from an increase or decrease in population density (Timms 1971, 96-97)

Timms ramser her opp en rekke forhold som kan ligge til grunn for beslutningsvalget. Disse forholdene kan inndeles i interne og eksterne anliggender (for den enkelte husholdning) som alle enten er av sosialpsykologisk, økonomisk eller demografisk natur. De er både aktør- og strukturorienterte. Dette bekrefter at segregasjon som fenomen er et sammensatt fenomen som kan forklares ut fra de fleste disipliner og geografiske nivåer.

3.4.6 Prioriteringer

I innledningen påpekte jeg at rike potensielt kan ha andre prioriteringer i forhold til boligvalg. Dette fordi de rikeste i kraft av sin unike oppvekst- og sosialiseringsbakgrunn kan utvikle unike preferanser i forhold til boligvalg sammenlignet med andre sosioøkonomiske grupper. Musterd kommer delvis inn på dette:

Thus the rich may be more concerned with space than with accessibility because they can more effectively than others fill space with material goods and because they can command transport facilities that reduce the need for high accessibility. The rich, therefore, may be expected to pay more for space and less for accessibility than other categories of the population (Musterd 1998, 118-119)

Det Musterd skisserer her er praktiske årsaker til at de rikeste kan vektlegge plass og bolig fremfor stedets relative tilgjengelighet. Dette er et interessant aspekt å ta med seg videre til data - og analysekapittelet.

Et annet poeng er at de økte inntektsforskjellene som Wessel finner i Oslo kan ha ulik betydning for segregasjonsmønsteret avhengig av de rikes prioriteringer i forhold til sitt individuelle konsum. Økt kjøpekraft kan hypotetisk brukes på hus grunnet et større materielt behov, men kan likeså vel bli brukt på hytte, seilbåt, eller ferie. Dette utgjør med andre ord et kontraargument. På den måten blir de økte inntektsulikhetene bare hypotetisk relevant, og utgjør ingen nødvendig sammenheng.

3.4.7 Nettverk

Vaner skaper (fra et sosialpsykologisk ståsted) trygghet og orden i tilværelsen. Dette manifesterer seg også i forhold til valgene som ligger til grunn for det daglige romlige bevegelsesmønsteret. Det er dette som gjør at man eksempelvis ofte kan møte de samme personene på de samme stedene, og dermed gir seg selv muligheten til å møte folk man ønsker å møte (og unngå dem man ikke ønsker å møte). Dette resonnementet er i overensstemmelse med Festingers studie av betydningen av fysisk nærhet for etablering av nettverksrelasjoner.

Ut fra bevegelsesmønsteret vil man konstruere tenkte mentale kart som inneholder steder som man liker å ferdes i – og ikke. Dette kartet er et produkt av våre vaner som hele tiden oppdateres og vil strukturere vårt romlige bevegelsesmønster fremover. Steder og situasjoner man ikke føler seg tilpass med vil de fleste etter hvert unngå, og dette vil bli en del av det etablerte vanemønsteret.

Betydningen av sosiale nettverk for rike er også viktig i andre henseender. Hernes viser eksempelvis til topplederes forhold til lønninger og forklarer verdiene som måtte ligge til grunn for disse avvikende verdiene gjennom deres spesielle påvirkning fra sitt internasjonale nettverk av andre toppledere. Dette skjer på tross av at dette kan være i utakt med verdier blant folk flest (referert i Wessel 2001). På den måten bekrefter dette et nettverks potensielle påvirkningskraft.

3.5 Oppsummering idealtypisk tilnærming

Idealtypiske tilnærminger har som tidligere nevnt formålet å kunne forklare funnene i undersøkelsen. Disse tilnærminger skal derfor kunne forklare eventuelle endringer i lokaliseringskvotienten eller segregasjonsgraden blant rike i den undersøkte perioden.

I tidligere undersøkelser gjort av Wessel så påvises en økt ulikhet blant inntektsgruppene for Oslo på 1990-tallet. Dette kan manifestere seg i form av en økt segregasjonsgrad for Oslo fordi muligheten for dette blir større. Da er det viktig å ha i minne at ulikheten har en viss ”strukturell treghet” i sin påvirkning på segregasjonen fordi endringene skal ”omveien” om et bindeledd, nemlig aktørene. Det vil i dette tilfelle si de rikeste inntektstakerne i Oslo.

Økt ulikhet kan også kobles til strukturelle endringer i form av et postfordistisk produksjonsregime og globaliseringsprosesser. Sassen viser at disse endringene endrer verdensbyenes sosiale landskap gjennom økt segregasjon og kommersialiserte gentrifiseringsprosesser som kan øke opphopninger av rike i nedslitte byområder, for eksempel i Oslo indre øst.

På individnivå så er det åpenbart at det kan være en rekke forhold som er med på å skyve rike mennesker vekk fra ett sted, og mot et annet. Motivasjonene bak kan eksempelvis skyldes praktiske anliggender, sosiale ambisjoner eller ut fra generelle psykososiale behov. Konsum og ulike prioriteringer mellom rike og andre sosioøkonomiske grupper kan også være med på å forklare forskjeller i handlingsmønster.

Både Kjellstadli og Timms forklarer endringer i flyttemønster ut fra miljømessige negative endringer som i dette tilfelle kan ”skyve” de rike vekk. Spørsmålet er imidlertid om de rike fra slutten av 1980-tallet har et økende behov for å flytte på seg ut fra sosialpsykologiske behov? Dette er et spørsmål resultatene i denne avhandlingen ikke tar sikte på å kunne svare. Hvis disse teoriene derimot skal kunne ha en idealtypisk forklaringskraft så må det påvises at det på dette området har skjedd miljømessige endringer i den studerte perioden som intensiverer den enkeltes flytteønske.

4. Metode

Hittil har jeg prøvet å skape en ramme av fortellinger som til sammen kan belyse boligsegregasjon blant rike i Oslo. Før oppgaven tar for seg de statistiske funnene skal jeg gjøre noen refleksjoner rundt de metodiske valgene og trekk ved dataene. På den måten kan styrker og svakheter ved datamaterialet klargjøres før analysen.

Oppgaven (se innledning) går ut på å svare på om de rikeste er blitt mer segregerte i Oslo i nyere tid og eventuelt hvor de har segregert seg. For å svare på dette har jeg benyttet meg av registerdata funnet i Oslostatistikken. Denne statistikken er et årlig bestillingsverk utarbeidet av Statistisk sentralbyrå (SSB) for Utviklings- og kompetanseetaten i Oslo kommune. Hensikten fra kommunens side er: ”å dekke kommunens behov for befolknings – statistikk til planlegging og forvaltning”⁷.

4.1.1 Reliabilitet og validitet

Validitetsbegrepet dreier seg om samsvar mellom teori og empiri, inklusiv om man måler det man er ute etter å måle. Er datamaterialet med andre ord relevant for å kunne svare på problemstillingen (Hellevik 1999).

I og med at oppgaven tar sikte på å se om byens rikeste har segregert seg, så kan et spørsmål være hvorvidt alle ”de rikeste” er med i inntektsstatistikken? Det kan eksempelvis være flere veldig rike mennesker som er nullskattytere med høy formue. Terje Wessel poengterer at elitene i større grad enn andre (i den nye økonomien) får en kombinasjon av økonomiske fordeler som lønn, aksjer, obligasjoner, pensjoner og markedsmessig fordelaktige avtaler på bakgrunn av sin stilling. Dette kaller Hamnett en ”bonuskultur”(referert i Wessel 2005).

⁷ http://www.utviklings-og-kompetanseetaten.oslo.kommune.no/oslostatistikken/emnevis_statistikk/utdanning/

Av den grunn så distingveres det mellom lønninger og inntekter. I denne oppgaven så analyseres alminnelige inntekter og ikke kun lønninger, for i størst mulig grad å fange opp andre former for bonuser som ofte tilfaller de rikeste (for valg av inntektsbegrep, se eget avsnitt).

Et annet validitetsproblem er sammenligning av inntektsgrupper over tid. Inflasjon svekker en inntektsgruppes kjøpekraft. Det betyr at man er nødt til å gjøre noen metodiske grep for å sørge for at det øverste desilet i 1989 har den samme reelle kjøpekraften som 1996- og 2003- klassen.

Wessel og andre forskere svarer på dette problemet ved og blant annet vise til at målinger av polarisering krever at kuttgrensene justeres etter inflasjonsraten. På denne måten er det mer sannsynlig at de samme sjiktene er statistisk sammenlignbare:

The fraction of households /workers falling into each decile is tracked over time by deflating the cut-off points (in money terms) by, first, the general rate of inflation and, second, the change in median income. Neither of these deflators is sufficient alone, but together they give a proper picture of polarization/depolarization (cf. Handcock et al, 1994; Kloosterman, 1996 Hamnett & Cross, 1998) (Wessel 2001, 895)

Kloosterman (1995) viser i tillegg til OECD-rapporter som tar utgangspunkt i inflasjonsrater. Med ”inflasjon” så menes det en vedvarende prisstigning eller fall i pengenes kjøpekraft (over tid)⁸. I praksis så måles inflasjonen etter konsumprisindeksen. Denne indeksen beskriver den midlertidige prisutviklingen for en gjennomsnittshusholdning i landet⁹. I oppgaven er konsumprisindeksen hentet fra Statistisk sentralbyrå¹⁰.

I denne oppgaven (på grunn av tidspress) har jeg vært tvunget til å konsentrere meg kun om en inflasjonsjustert tilnærming, og ikke ta hensyn til eventuelle endringer i medianinntektene.

⁸ www.ssb.no/vis/emner/08/priser_tema/om_infla.html

⁹ www.ssb.no/emner/08/02/10

¹⁰ www.ssb.no/vis/kpi/kpiregn.html

Når det gjelder reliabilitetsbegrepet så dreier det seg om dataenes pålitelighet (Hellevik 1999). Er eksempelvis innsamlingen og utarbeidelsen av dataene utført på en metodisk og vitenskapelig forsvarlig måte? Denne oppgaven bruker som sagt sekundærlitteratur utarbeidet av SSB. Selve datainnsamlingen har jeg derfor ikke hatt innflytelse over (eller for den saks skyld) kunnskap om. Det må derimot antas at SSB er en relativ sikker og pålitelig datakilde i Norge. SSB har lang erfaring med innsamling av statistikk. Reliabiliteten må derfor antas å være god.

4.1.2 Statistisk signifikans

Statistisk signifikans indikerer sannsynligheten for at den observerte forskjellen mellom datasettene skyldes tilfeldigheter. I dette ligger det metodiske implikasjoner som at populasjonen må være tilfeldig valgt og være av en tilstrekkelig størrelse. I og med at hele Oslos befolkning her er tatt med (og ikke et utvalg) er spørsmålet om datasettets signifikans uinteressant.

4.1.3 Registerdata

I forhold til bruken av registerdata i forskning så bekrefter Andersen at registerdata ofte er utarbeidet ut fra forvaltningsmessige hensyn, sjelden på bakgrunn av enkeltaktørers bestemte behov (Andersen 2005). Dette gir en viss nøytralitet i forhold til den konteksten dataene er samlet inn under, og dermed styrker dets troverdighet.

En annen fordel ved registerdata er at disse datasettene kan tilveiebringe en rekke datasett fra forskjellige disipliner som til sammen gir et nødvendig og tverrfaglig overblikk. Denne overflatiske framfor dyptgående statistikken er tilstrekkelig (ifølge Andersen) hvis det er utbredelsen av et fenomen som skal avdekkes og ikke fenomenets indre struktur (Andersen 2005).

Segregasjon er på mange måter et tverrfaglig fenomen. Segregasjon kan forklares ut fra en rekke disipliner og faktorer. I denne oppgaven er det utbredelsen av fenomenet segregasjon blant rike oppgaven tar sikte på å belyse. Jeg tar ikke sikte på å

avdekke eventuelle underliggende prosesser. Dette utgangspunktet gjør det med andre ord tilstrekkelig å benytte registerdata for å kunne besvare problemstillingen.

4.1.4 Valg av inntektsbegrep

Når det gjelder inntektsbegreper definerer Oslo kommune ”bruttoinntekter” som summen av skattepliktige inntekter. Det betyr at det kan finnes ”skjulte” inntekter (som tidligere nevnt) i de ikke-skattepliktige inntektene fordi disse inntektene ikke er skattepålagt. ”Alminnelige inntekter” (som er valgt i denne oppgaven) er summen av bruttoinntekt minus inntektsfradrag. Inntektsfradrag kan være minstefradrag, fagforeningskontingent, eller renter av gjeld¹¹.

Disse inntektsfradragene vil antageligvis ha mindre betydning for den totale inntekten for den aktuelle målgruppen. Bakgrunnen for det skyldes fradragenes relative lille andel av totalsummen for de høysttjenende. Derfor er alminnelig inntekt fortsatt et godt alternativ til bruttoinntekt.

At oppgaven i utgangspunktet benytter seg av alminnelig inntekt framfor bruttoinntekter, skyldes mer praktiske hensyn enn at alminnelig inntekt er en foretrukket indikator. Mine kilder hadde nemlig ikke tilgjengelig data for bruttoinntekter etter gammel bydelsinndeling før 2002.

Likevel må det sies at det (fra Andersens ståsted) er bruttoinntekter som er den mest troverdige indikatoren over tid fordi den ikke er påvirket av politiske endringer og reguleringer i skattesystemet. Dette utgjør derfor en potensiell svakhet ved indikatorvalget.

4.1.5 ”De rikeste”

Men hvem er nå en gang ”de rikeste” i Oslo? Dette må defineres og avklares før man analyserer datamaterialet. Ofte i slike sammenhenger brukes desilratioen til rangering av de

¹¹ http://www.utviklings-og-kompetanseetaten.oslo.kommune.no/oslostatistikken/emnevis_statistikk/inntekt/

inntektsberettigede. En desil betyr ”tidel”. Det betyr at den laveste tidelen av inntektsmassen utgjør den nederste desil, mens den høyeste tidelen utgjør den øverste desilen (Andersen 2005).

Ved målinger av inntektssegregasjonen brukes desilratioen i målinger av forholdet mellom de rike og de fattige (Andersen 2005). I denne oppgaven er det yttersjiktet som er interessant, for å få fram segregasjonen blant byens rikeste. Slike metodiske grep er viktig å ha i tankene når vi kommer til analysen av materialet fordi vi her vil se på mer snevre sjikt av befolkningen, og ikke segregasjonsmønsteret til store deler av Oslos befolkning.

Datamaterialet tilgjengelig var derimot ikke oppdelt etter desil, men etter inntektsberettigede over 14 år innenfor inntektsklasser av ca. 50,000 kr. Dette gjorde det nødvendig å interpolere i inntektsklassen som strakk seg (med minst mulig margin) over de ti prosent mesttjenende. Det vil si at inntektstakerne i den interpolerte klassen antas å fordele seg geografisk likt uten noe indre variasjon.

Men hvorfor velge den øverste desilen (D10)? Det finnes flere definisjoner på ”de rikeste”. Noen vil kanskje inkludere de to øverste (D9-D10) eller den øverste tredelen (1/3) (og eventuelt veie dette opp mot medianen) for å gjøre utvalget mindre snevert og ekstremt. Igjen så falt valget på den øverste desilen for nettopp å fange opp et mer snevert og ekstremt sjikt (med viten og vilje), med bakgrunn i forventninger om at denne gruppen i større grad enn andre segregerer seg.

4.1.6 Tid

Bystrukturen er ofte utviklet gjennom et meget langt tidsrum og det kan derfor være misvisende at drage konklusjoner om uforanderlighet på baggrund af relativt korte perioder (Andersen 2005, 232)

For denne oppgaven er det snakk om en sammenligning av tre datasett fra 1989, 1996 og 2003. Det er vanskelig å bedømme om 14 år er en tilstrekkelig lang eller kort tid for å kunne svare på oppgaven. Nettopp derfor er ordlyden i problemstillingen ”segregerte i nyere tid”.

4.1.7 Bruk av segregasjonsindeks og lokaliseringskvotient

I innledningskapittelet ble segregasjonsbegrepet operasjonalisert. Likhet versus ulikhet er det aspektet ved Masseys segregasjonsdimensjoner (Massey 1988) som denne oppgaven tar sikte på å måle. Det vil si at de rikeste er ment å være segregert hvis gruppen er romlig ulikt fordelt i forhold til resten av befolkningen. Den mest brukte indeksen for å måle ulikhet er ulikhetsindeksen (D-indeksen). Indeksen varierer mellom 0 og 1,0 og representerer andelen av de rikeste som vil være nødt til å flytte på seg mellom bydelene for å skape likhet.

Det viktigste trekket ved D-indeksen er at den ikke er påvirket av gruppenes relative størrelse. Indeksen fanger kun opp ulikheten mellom de to relative fordelingene og er derfor den beste indeksen å bruke i forhold til denne oppgavens formål (Short 1984).

Segregasjonsindeksen regnes ut i flere steg. Først beregnes prosentfordelingen av undergrupper (den rikeste tidelen) og hele befolkningen. Deretter beregnes avvikene mellom de to fordelingene. Det tredje steget består i å omgjøre avvikene til tabellverdier. Så summerer man tabellverdiene, og deler deretter på to (jevnfør to grupper). Til slutt kontrollerer man for størrelsesforholdet mellom de to gruppene. Verdier som da fremkommer varierer mellom 0 og 100, og indikerer hvor stor andel som må flytte for at inntektsgruppen skal være likt fordelt på underområdene i byen (Short 1984). Formelen for segregasjonsindeksen ser slik ut:

$$IS_{xy} = \frac{ID_{xy}}{1 - \frac{\sum Y_i}{\sum X_i}}$$

”IS” står for ”index of segregation”. ”x” står for den totale befolkningen og ”y” symboliserer undergruppen. Telleren ”ID_{xy}” er D-indeksen mellom den totale befolkningen og undergruppen. Nevneren ” $\frac{\sum Y_i}{\sum X_i}$ ” representerer antallet i undergruppen y, mens ” $\sum X_i$ ” representerer den totale befolkningen for hele byen x.

Lokaliseringskvotienten er et mål på konsentrasjonen av en bestemt undergruppe relativt til hele befolkningen. Mindre enn 1 betyr at gruppen er underrepresentert i den respektive bydel mens over 1 betyr en overrepresentasjon i bydelen (Short 1984).

4.1.8 Interpolering

Registerdataene er inndelt etter inntektsklasser, og ikke etter desilratioen. Interpolering har derfor vært en nødvendig metode for å beregne kuttgrensene i registerdataene. Av den grunn så har det vært nødvendig å interpolere hvor langt inn i ”maksimumsintervallet” (over 10 prosent av inntektstakerne) man er nødt å kutte, for å finne det øverste sjiktet. Formelen for utregning ser slik ut (Hellevik 1999):

$$McI = \{ \text{Nedre grense for intervallet der desilet ligger} \} + \frac{\{ \text{Bredden av intervallet} \}}{\{ \text{Antall enheter i intervallet} \}} \times (9 \times \frac{N}{10} - \{ \text{Kumulativ frekvens ved nedre grense} \})$$

4.2 Kapitteloppsummering

Dataene har visse begrensninger knyttet til definisjonen av inntekter og interpolering i inntektsklasser. Det er også en svakhet at begrepet ”rike” baseres vel så mye på formue som på inntekt. Til tross for disse begrensningene og forutsetningene antas det her at dataene gir et tilstrekkelig grunnlag for å besvare problemstillingene.

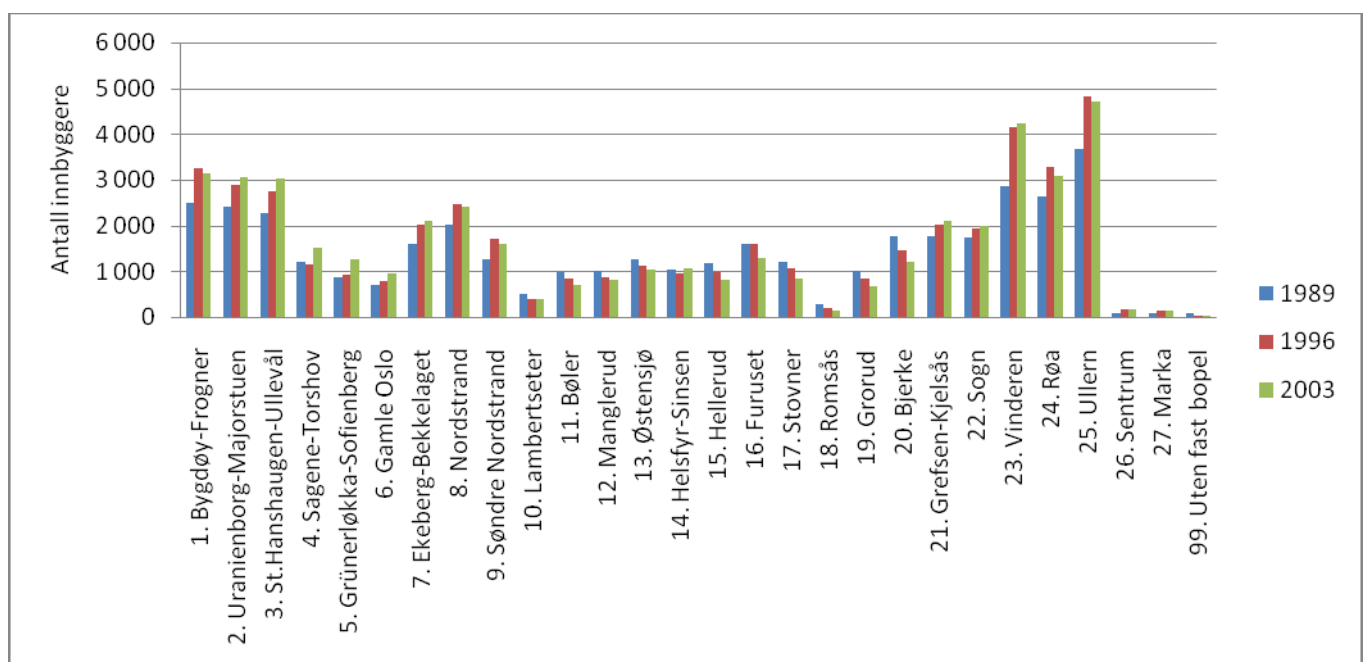
5. Segregasjon i Oslo – fordelingsmønstre

5.1.1 Segregasjon på bydelnivå

En av problemstillingene i denne oppgaven er hvorvidt de rikeste i Oslo har blitt mer segregerte i nyere tid. Med utgangspunkt i valgte registerdata og måleverktøyer for denne oppgaven vil dette segregasjonsmønsteret ta form som romlige konsentrasjoner av de rikeste i de enkelte bydelene.

Som det går frem av søylediagrammet under er det åpenbart at konsentrasjonen av de rikeste i absolutte tall ikke er likt fordelt i hver bydel – heller det motsatte. Noen bydeler har høy konsentrasjon mens andre har en lav konsentrasjon.

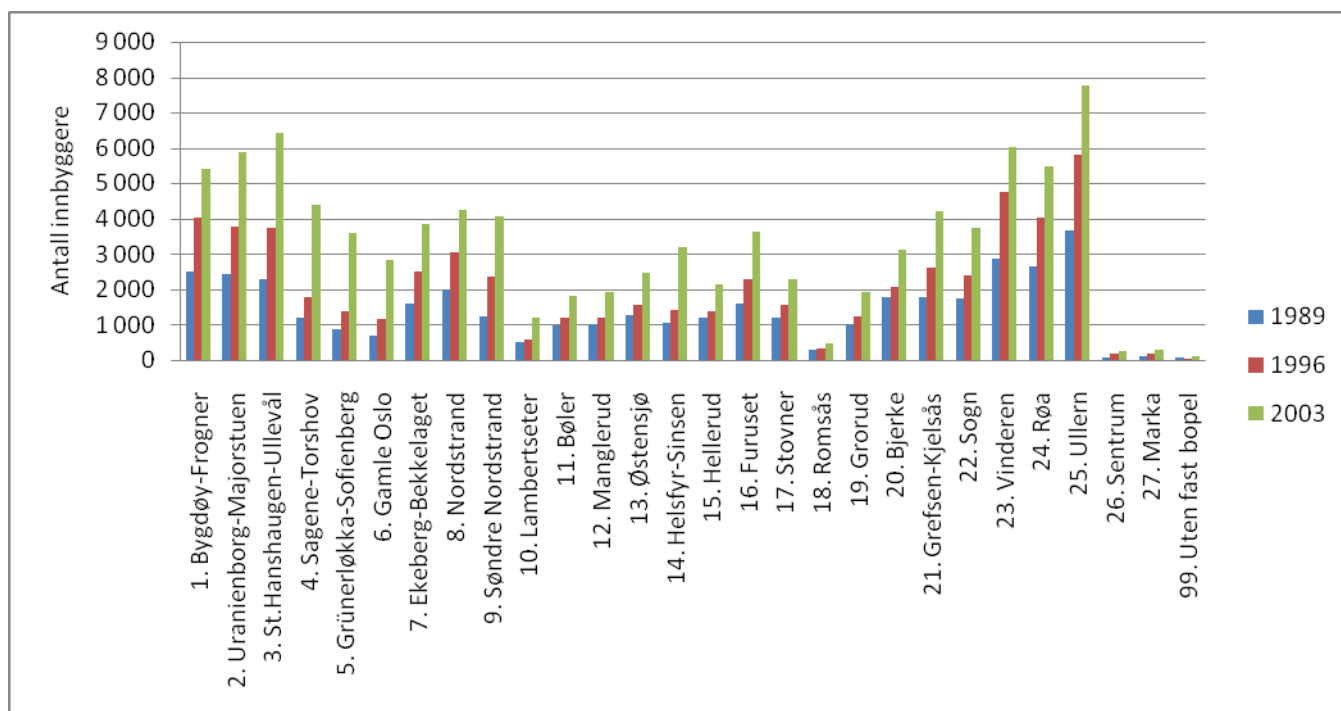
Hvis man ser opphopningene over tid i den enkelte bydel vil man også enklere kunne fange opp endringsaspektet de siste 14 årene representert ved tre forskjellige søyler for hver bydel.

Figur 1. Antall personer av den rikeste inntektsdesilen fordelt på bydel 1989-2003

I figur 1 ser vi at det i det gitte tidsrom spesielt skjer en tiltagende opphopning av de rikeste i bydelene Vinderen og Ullern og en svak nedgang i spesielt de ytre østlige bydelene: Grorud, Furuset, Bøler, Hellerud og Stovner.

Figur 2 justert for pris viser følgende mønster:

Figur 2. Antall personer av den rikeste inntektsdesilen fordelt på bydel 1989-2003 justert

Figur 2 skiller seg vesentlig ut fra figur 1 ved at det her kommer tydelig fram at det skjer en tydelig vekst i alle bydelene i 1996 og spesielt 2003. Dette skyldes i hovedsak at den øverste tidelen av inntektstakerne i 1989 har vokst i størrelse i 1996 og 2003 på grunn av vekst i kjøpekraften (39 % i 1996 og 100,8 % i 2003). Trendene er likevel de samme, i det at de vestlige bydelene har større andeler og hurtigere vekst i andeler av de rikeste enn hva de østlige bydelene opplever.

5.1.2 Segregasjon på byområde

I et forsøk på å gjøre forskjellene enda mer entydige i forhold til byens sosiale geografi, kan bydelene inndeles i bydelsgrupper. De viktigste faktorene i så henseende er sentralitet og sosioøkonomisk status.

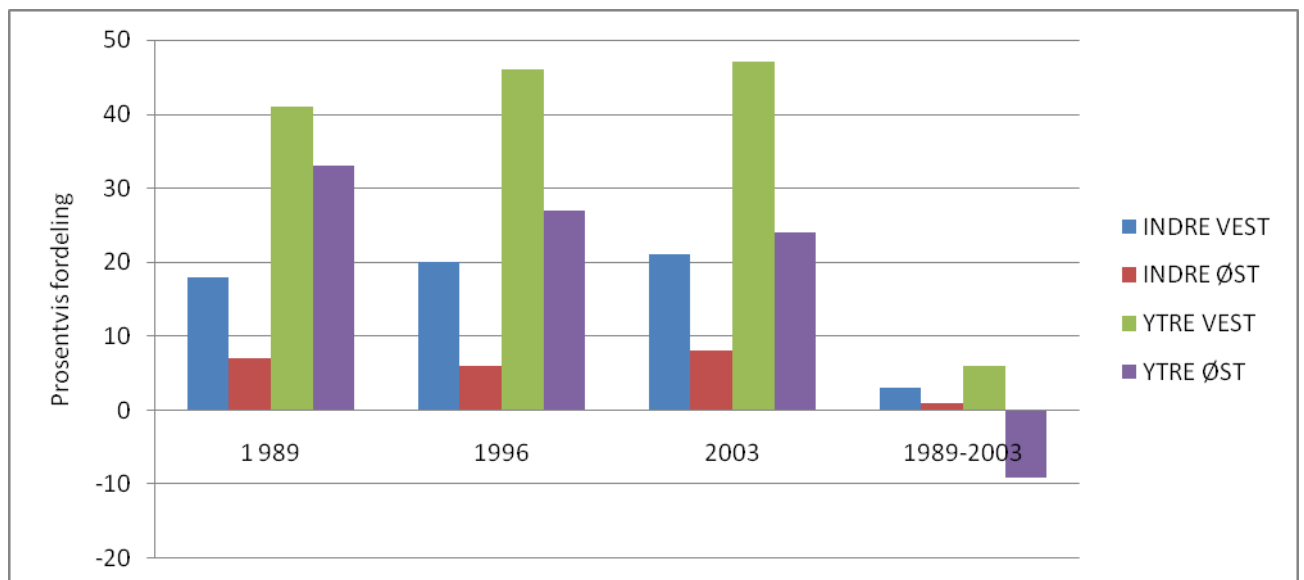
Dette gir følgende inndeling:

- Indre vest: 1 Bygdøy-Frogner, 2 Uranienborg - Majorstuen, 3 St.

Hanshaugen - Ullevål.

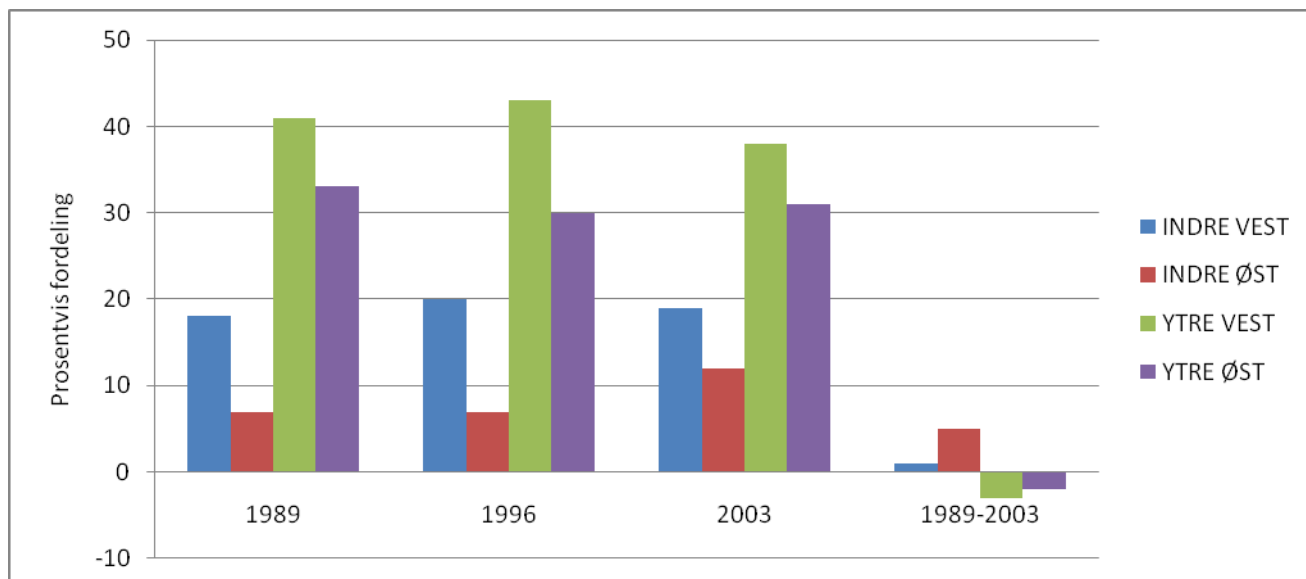
- Indre øst: 4 Sagene - Torshov, 5 Grünerløkka - Sofienberg, 6 Gamle Oslo.
- Ytre øst: 9 Søndre Nordstrand, 10 Lambertseter, 11 Bøler, 12 Manglerud, 13 Østensjø, 14 Helsefyr-Sinsen, 15 Hellerud, 16 Furuset, 17 Stovner, 18 Romsås, 19 Grorud, 20 Bjerke.
- Ytre vest: 7 Ekeberg-Bekkelaget, 8 Nordstrand, 21 Grefsen-Kjelsås, 22 Sogn, 23 Vindern, 24 Røa, 25 Ullern.

Med bakgrunn i denne inndelingen av bydelsgrupper danner det seg følgende mønster når det gjelder fordelingen av den rikeste desilen i relative verdier på bydelsgruppe:

Figur 3. Relativ fordeling av de rikeste fordelt på bydelsgruppe

Figuren viser sitt tydelige språk. I antall rike inntektstakere opplever ytre øst en negativ utvikling i andel av de rikeste, mens ytre vest opplever den sterkeste oppgangen i perioden.

Figur 4. Relativ fordeling av de rikeste fordelt på bydelsgruppe justert

Hvis vi justerer for pris vises et annet bilde av utviklingen på bydelsgruppe. Her mister begge de ytre bydelsområdene andeler av de rikeste, mens indre øst har en økende andel i perioden.

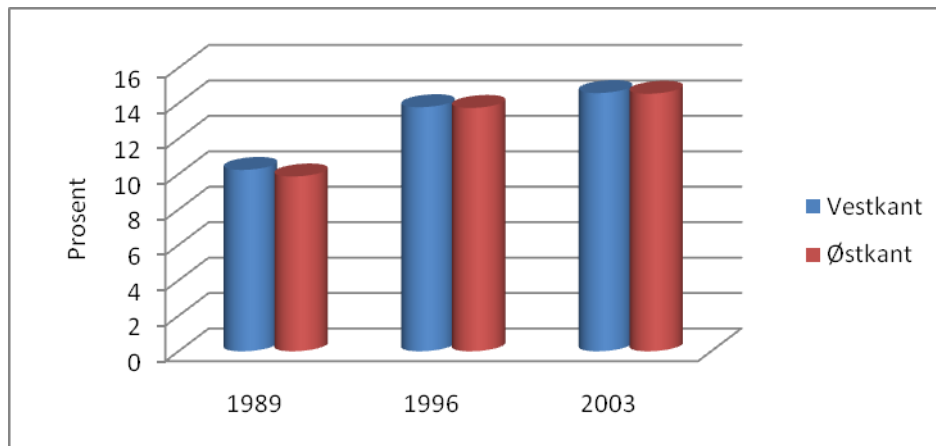
Problemet med disse bydelsgruppene er at de varierer i størrelse og antall inntektstakere. Slike variasjoner er viktig å ha i tankene når man ser på disse figurene:

Tabell 1. Antall inntektstakere i hver bydelsgruppe

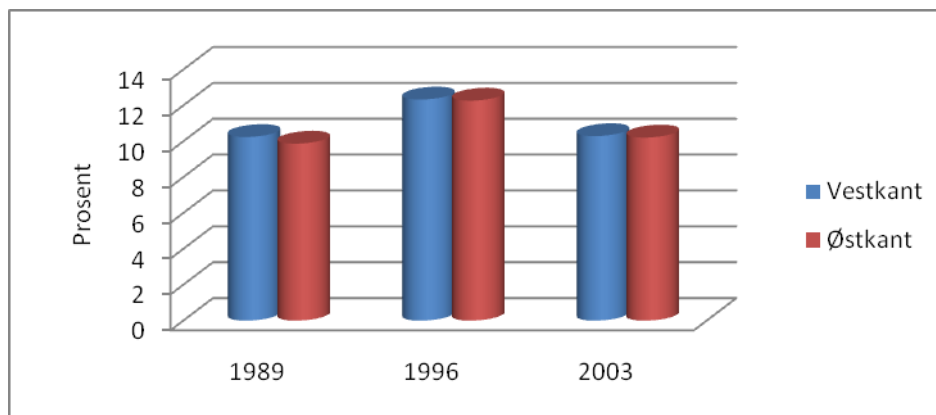
	I alt 1989	I alt 1996	I alt 2003	Differanse 1989-2003
INDRE VEST	60636	63944	67861	3000
INDRE ØST	59891	67945	73824	6746
YTRE ØST	169626	174846	185089	781
YTRE VEST	102662	110081	114179	2399

I tabell 1 ser vi at de indre bydelsområdene er relativt jevnstore mens ytre vest bare er to tredeler av størrelsen til ytre øst (målt i inntektstakere). Det er også interessant å se at indre øst som byområde vokser mest i antall inntektstakere i perioden.

Vi kan også se på fordelingene i en østvest - akse:

Figur 5. Relativ fordeling av de rikeste fordelt på en østvest- akse 1989-2003

Figur 6. Relativ fordeling av de rikeste fordelt på en østvest- akse 1989-2003 justert

Begge figurene gjengir det samme forholdet, nemlig at andelen av de rikeste (og kanskje litt overraskende) er jevnt fordelt mellom øst- og vestkanten.

Her må man ikke glemme størrelsesforskjellene vist til i tabell 1. Østkanten er større (målt i antall inntektstakere) og konsentrasjonen blir derfor høyest i vest. Det er med andre ord grunn for å hevde (i likhet med FAFO) at Oslo fortsatt er en sosialt delt by.

5.1.3 Segregasjonsindeksen

Tabell 2. Segregasjonsindeksen Oslo 1989-2003:

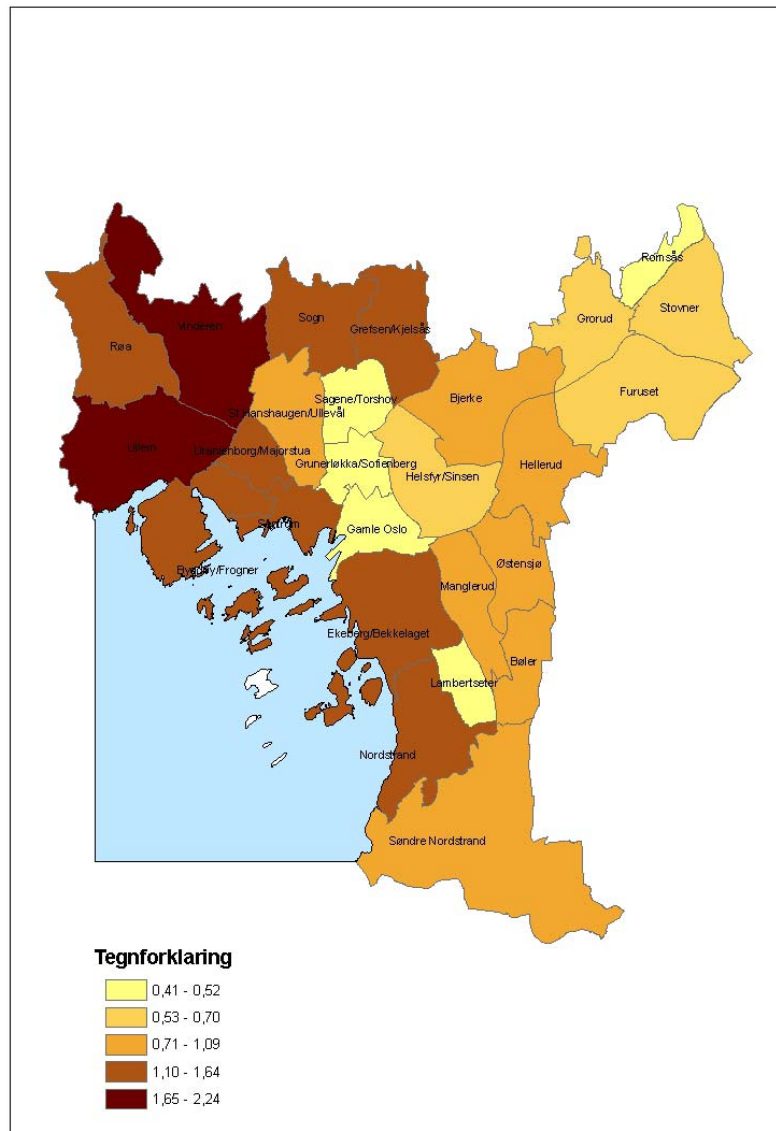
	1989	1996	2003
Segregasjonsindeksen	20,25	27,66	29,3
Segregasjonsindeksen justert	20,25	24,71	20,61

I tabell 2 ser vi at segregasjonsindeksen for den rikeste tidelen for Oslo som helhet viser oss en økt segregasjon hvis man ikke tar hensyn til prisveksten, mens den justerte indeksen viser oss en vekst frem til 1996 for så å falle tilbake til 1989-nivået.

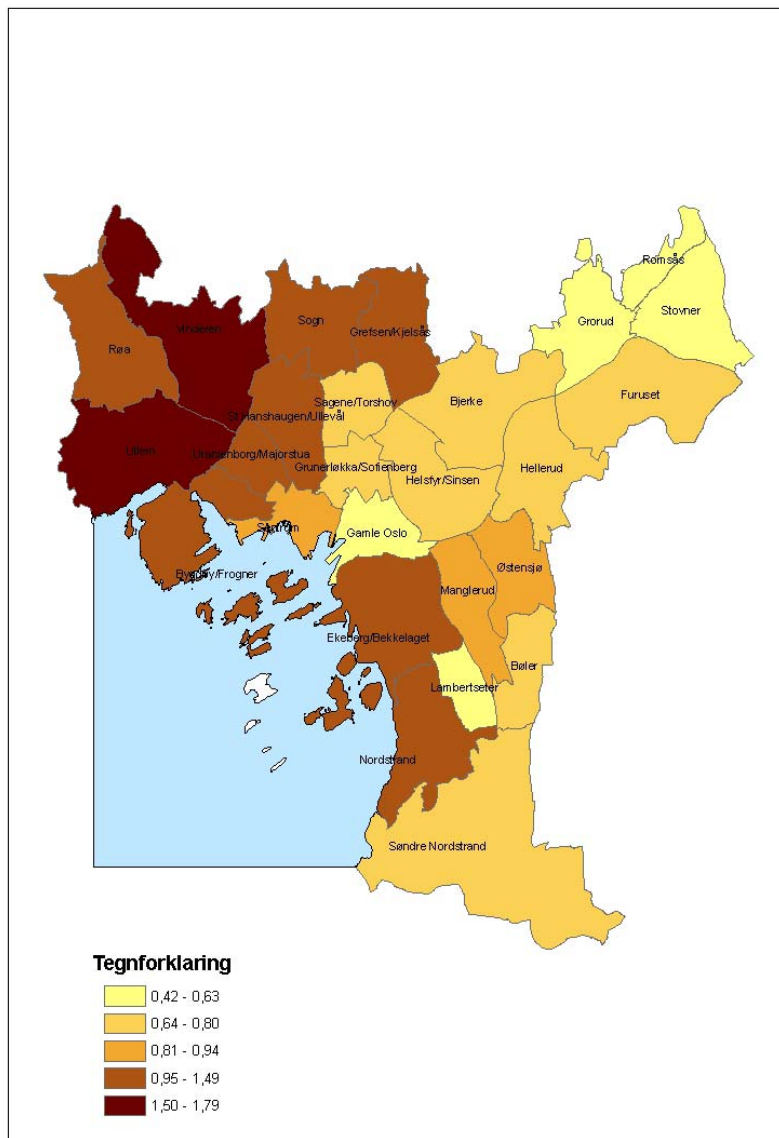
Hva slags forklaringer som kan ligge til grunn for reverseringen for den justerte indeksen kan være vanskelig å forklare. En antagelse er at siden Oslos økonomi har blitt mer postindustriell, og vi her snakker om inntektselitene, så kan kanskje den mest sannsynlige forklaringen (hvis man ser etter eksterne forklaringer) være krisen i IT-bransjen i 1999-2000 sammen med børsuroligheter knyttet til angrepet på USA i 2001.

5.2 Lokalisering i Oslo – fordelingsmønstre

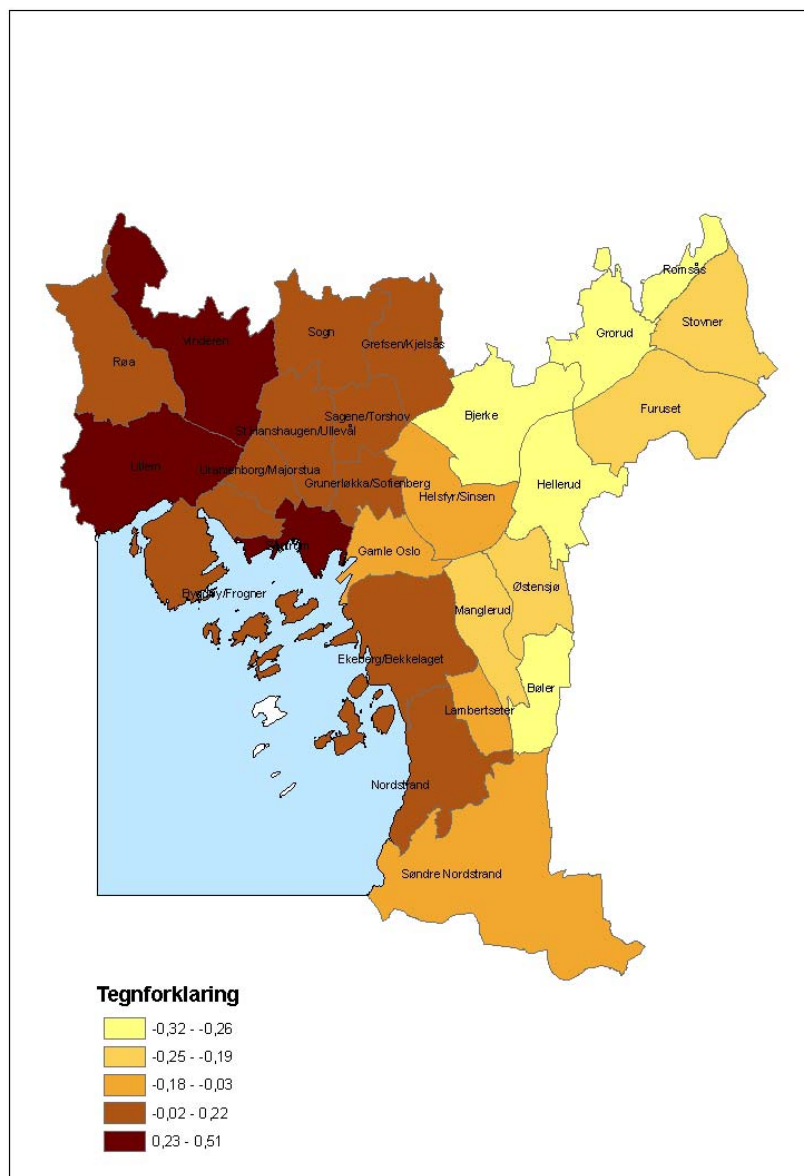
Den andre problemstillingen i denne oppgaven dreier seg om hvor i Oslo man vil finne den økte segregasjonen av de rikeste. Gjennom en utregning av lokaliseringskvotienter finner man følgende lokaliseringsmønster fordelt etter byens som helhet:

Figur 8. Lokaliseringskvotienter 1996 fordelt på bydeler

Figur 9. Lokaliseringskvotienter2003 fordelt på bydeler

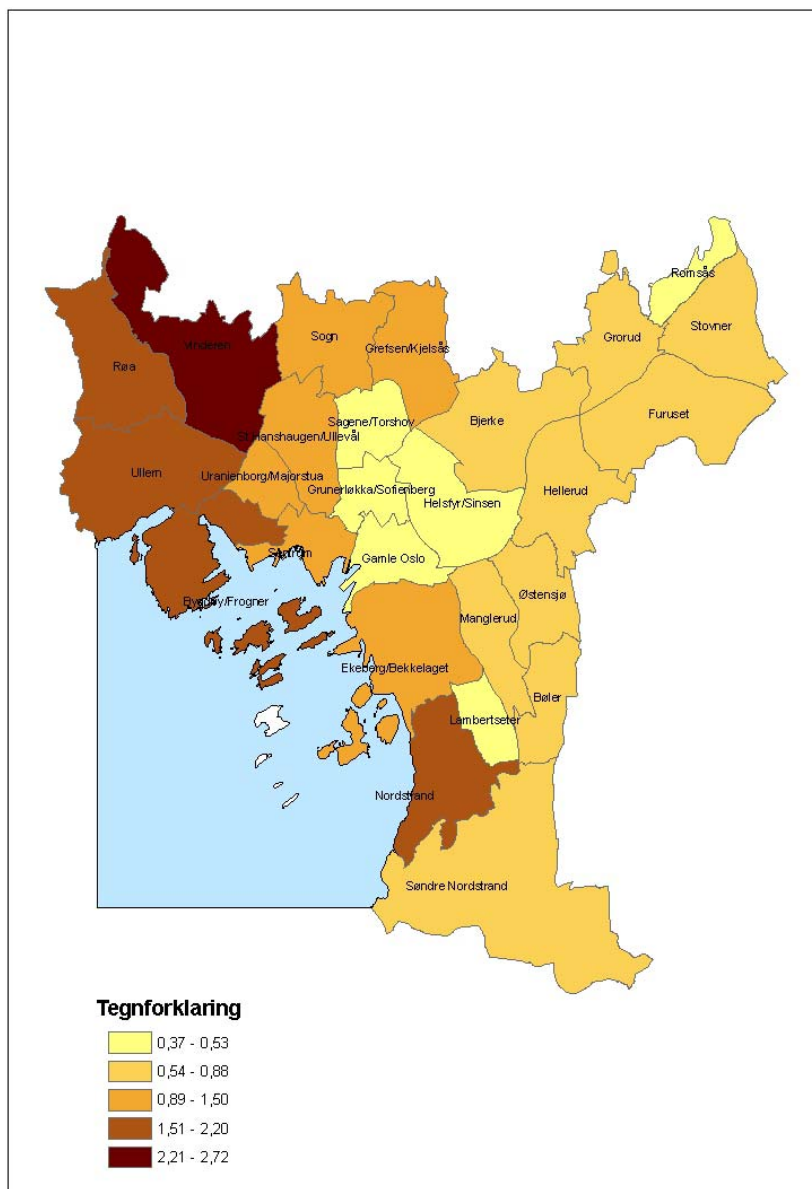
Figur 10. Differanse lokaliseringkvotienter 1989-2003 fordelt på bydeler

Figur 7-9 viser oss et relativt stabilt lokaliseringsmønster med en overrepresentasjon av de rikeste (de mørkeste fargene) i de vestlige byområdene samt ”vest i øst”- bydelene Ekeberg og Nordstrand, mens de østlige byområdene gjennomgående har en underrepresentasjon. Mest underrepresentert er bydelene Gamle Oslo og Lambertseter.

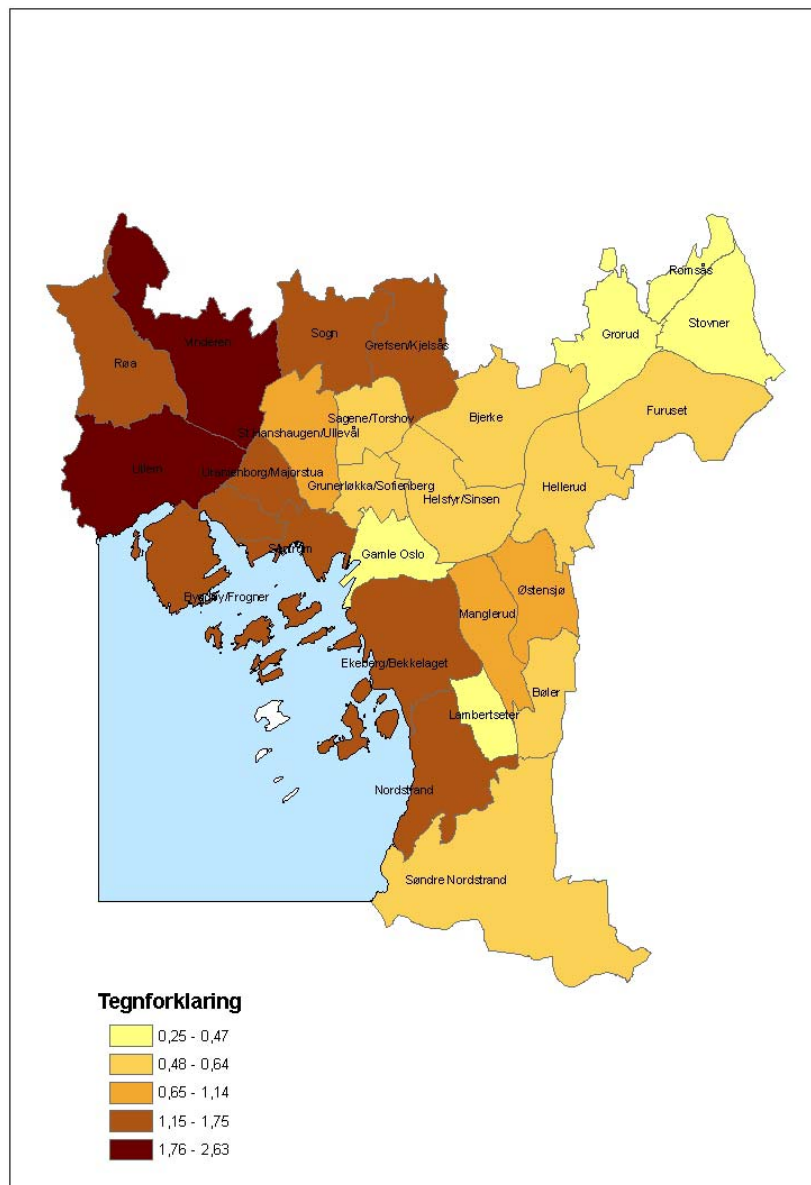
Figur 10 (differensen mellom verdiene for perioden) sier oss noe om den relative utviklingen, uavhengig av størrelsen på fordelingene. Her tegner det seg et

litt annerledes bilde. Vi ser fortsatt at de vestlige byområdene ikke bare har de største andelene rike, men også den største positive tilveksten. Det som derimot er interessant å merke seg er at også bydelene i indre øst (med unntak av Gamle Oslo) opplever en positiv utvikling, tross sin relativt lavere andel rike.

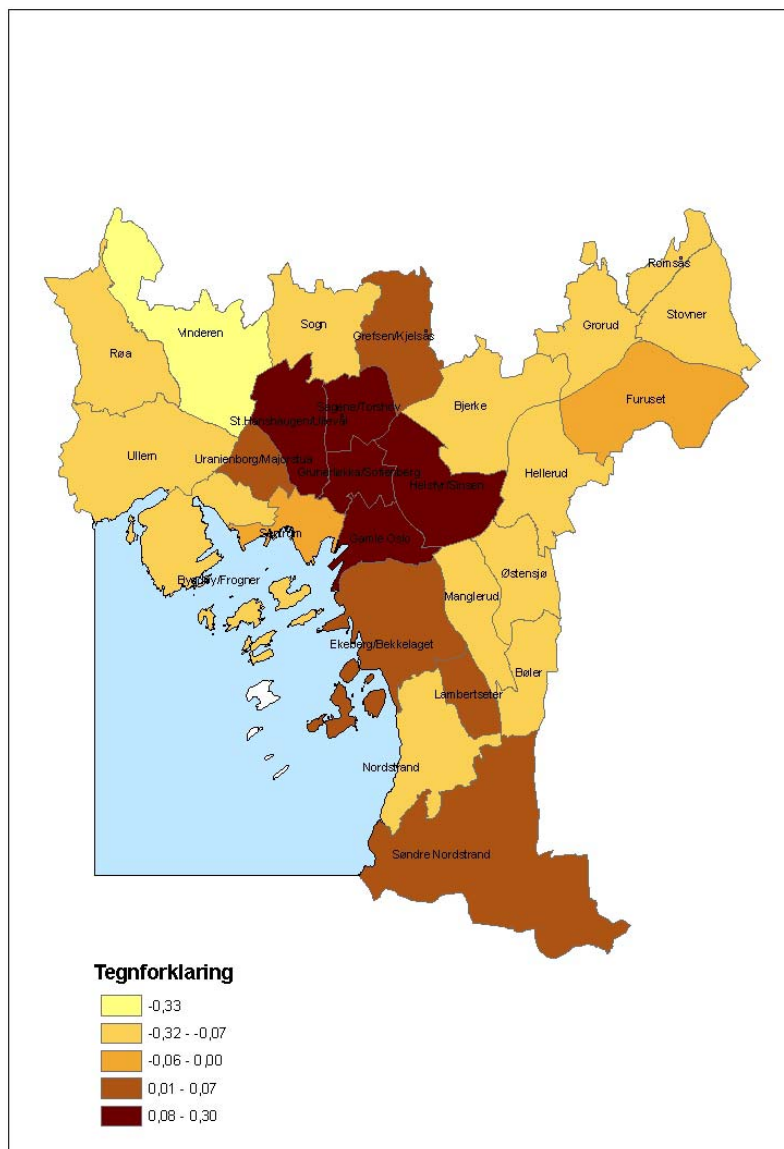
Blir bildet annerledes med lokalisingskvotienter basert på de justerte fordelingene?:

Figur 11. Lokaliseringskvotienter 1996 fordelt på bydeler justert

Figur 12. Lokaliseringskvotienter2003 fordelt på bydeler justert

Figur 13. Differanse lokaliseringkvotienter for perioden 1989-2003 justert

Figur 11 og 12 som viser lokaliseringkvotientene justert for pris viser oss et ganske likt bilde av situasjonen (jvnført figurene 7-9). De rike er overrepresentert i alle de vestlige byområdene, med unntak av bydelen St. Hanshaugen - Ullevål i de to første periodene. De østlige byområdene er også her underrepresentert, med bydelene Gamle Oslo og Lambertseter med de laveste verdiene.

Figur 13 (som viser utviklingen) skiller seg vesentlig ut fra figur 10. Hvor figur 10 viser at de bydelene med de største andelene, også er de andelene som har

en positiv tilvekst, så er dette ikke tilfelle for de justerte beregningene. Her ser vi at bydelene i ytre vest har en negativ utvikling, med unntak av Grefsen og Ekeberg. Alle de sentrumsnære bydelene (uansett forholdsmessige andelsforskjeller) opplever en sterk tilvekst av det rikeste sjiktet.

5.3 Oppsummering

Det er på tide å summere opp de viktigste trekkene i resultatene. Resultatene viser klart forskjellige trekk etter om man velger å se på det rikeste sjiktet for hver enkelt periode, eller om man tar hensyn til gruppenes reelle kjøpekraft for perioden som helhet og justerer gruppen i 1996 og 2003 for inflasjon (selv om inntektsgruppen i 2003 er dobbelt så stort i antall inntektstakere som 1989-desilet).

De varierende utviklingstrekkene gjør det derfor nødvendig å ta et ”redaksjonelt” valg i forhold til hvilke utviklingstrekk man bør vektlegge mest i analysen og den tilhørende konklusjonen.

I praksis så er denne studien av inntektsgrupper og segregasjon en studie av kjøpekraft og hvorvidt man bruker kjøpekraften på bostedsmessig segregering. Siden en studie av inntektsgrupper justert for kjøpekraft er en mer valid måte å studere grupper over tid bør man vektlegge disse resultatene nettopp fordi de justerte inntektsklassene for hele perioden har den samme kjøpekraften.

Av den grunn vil de teoretiske forklaringene som nå følger derfor ta utgangspunkt i de prisjusterte resultatene.

5.4 Teoretiske forklaringer

5.4.1 Sentralitet og demografisk status

I indre byområder ligger kvadratmeterprisene på sentrumsnære leiligheter over snittet for Oslo totalt i følge oversikten til Norges Eiendomsmeglerforbund ¹². Samtidig ser man ut fra resultatene et tydelig trekk i det at sentralitet har betydning for valg av bosted. De som har den sterkeste kjøpekraften velger i større grad å flytte til de indre byområdene, og da mest til indre øst.

Man må anta at de rikeste i større grad tilhører veletablerte husholdninger. En familieførøkning vil endre behovet for plass. I og med at gruppen med den sterkeste kjøpekraften i større grad velger å bo i sentrumsnære områder med dyrere kvadratmeterpriser kan dette være et signal om at de rike er villig til å bruke sin kjøpekraft på bolig ved at de har råd til å bo i relativt større leiligheter i dyrere strøk av byen.

5.4.2 Stabil boligmasse og stabile østvest - skiller

FAFO - rapporten fra 2007 forteller oss at boligmassen er ganske stabil i Oslo, og at ytre vest skiller seg ut med en høyere andel eneboliger enn andre byområder. Strukturelt kan den stabile boligmassen påvirke de konkrete tilbudene. Etterspørselen fra rike vil derfor være ”farget” av de konkrete tilbudene i markedet.

I denne oppgaven forblir Oslo (sosialt) en delt by i og med at segregasjonsgraden i 2003 er relativt uforandret fra 1989. Østvest- andelene av rike er også relativt likt fordelt gjennom hele perioden, men fortsatt overrepresentert i vest på grunn av de vestlige byområdenes relative størrelse (Vest har 45 prosent færre inntektstakere totalt).

¹² <http://www.nef.no/index.gan?id=1614&subid=0>

5.4.3 Fysisk nærhet og psykososiale forhold

Det stabile segregasjonsmønsteret og overrepresentasjonen i vestlige byområder viser at de kjøpesterke ønsker å bo fysisk i nærheten av hverandre (på bydelsnivå). En mer finmasket stedsanalyse på kvartalsnivå vil kunne utdype nærmere betydningen av fysisk nærhet for denne gruppen innenfor bydelene.

Forklaringer om fysisk og sosial nærhet kan hypotetisk knyttes til psykososiale forhold. Supplerende intervjuer og spørreundersøkelser hadde kunnet bekrefte eller avkrefte virksomme holdninger blant rike i forhold til bostedsvalg.

5.4.4 Moderne vs. postmoderne Oslo

Terje Wessels tydeliggjøring av sammenhengen mellom Oslos overgang fra en industriell til en postindustriell økonomi, og økte inntektsforskjeller (se kapittel 3) kan hypotetisk ha forklaringskraft i forhold til de resultatene som foreligger.

En økt lokalisering av veletablerte rike i sentrale dyre byområder kan knyttes til kjøpekraft. Det forblir imidlertid et hypotetisk argument hvorvidt denne sentraliseringen kan knyttes til økte inntektsforskjeller. Denne avhandlingen tar som tidligere nevnt ikke sikte på å kunne verken bekrefte eller avkrefte en sammenheng mellom økt kjøpekraft grunnet makroøkonomiske endringer og at disse endringene endrer boligforbruket blant rike i Oslo.

5.4.5 Vaner

For å forklare den skjeve fordelingen av rike i byen kan man også se til de historiske forholdene som Knut Kjellstadli beskrev i kapittel 2. Gjennom Oslos industrielle historie (fra 1800-tallet og fremover) har mange enkeltfaktorer til sammen kunnet vært med på å forklare den etablerte østvest -dikotomien av byens sosialgeografiske landskap.

De viktigste faktorene var lokalisering av industri (ved de naturgitte elveløpene), lokalisering av nasjonale bygg (som ledd i hovedstadsfunksjoner), og løkker (borgerskapets sommerhus i Kongens bymark). Gjennom etablerte og konvensjonelle vaner

har disse historiske og romlige strukturene som etablertes på denne tiden kunnet bli opprettholdt gjennom byplanlegging og reflekteres i dag gjennom en relativt stabil boligmasse. Av den grunn har vaneteorien i dag fortsatt forklaringskraft i forhold til denne oppgavens resultater.

5.4.6 Gentrifisering

Gentrifiseringen kan gi stor forklaringskraft i forhold til de resultatene som her foreligger. Den største endringen i lokalisering skjer i indre øst. I indre øst finner man flere fortetnings- og oppussingsprosjekter som kan knyttes til prosesser av gentrifisering. Samtidig så opplever ytre vest (med unntak av Grefsen og Ekeberg) en negativ lokaliseringstrend. Ytre vest er tradisjonelt byområder hvor slike prosesser ikke finner sted.

5.4.7 Motivasjon og preferanser

En av svakhetene ved denne oppgaven er at det ikke avstedkommer data som bekrefter de sosialpsykologiske teoriene på individnivå. Gjennom kvantitative spørreundersøkelser eller kvalitative intervjuer hadde det vært mulig å finne ut om det er en sammenheng mellom eksempelvis betydningen av trekkfaktorer som skole, eller om skyvfaktorer som miljømessig forverring har hatt betydning for eget flyttevalg blant rike i den gitte perioden.

Det er klart at man her også hadde støtt på en del metodiske utfordringer i forhold til om man får avdekket de reelle grunnene til at husholdningen har flyttet, eller om svarene hadde blitt ”pyntet på”. Dette er spesielt et problem når temaet er av såpass personlig og psykologisk art. Man vil jo helst ikke fremstå som selvsentrert eller kanskje også etnosentrisk.

Dette betyr uansett for denne oppgaven at teorier fra den individuelle historien vil bli stående som hypotetiske antakelser, selv om resultatene kan knyttes til fysisk nærhet. Undertegnede har likevel sett nødvendigheten av å belyse slike sider ved segregasjonsmønsteret fordi dette kan gi en dypere og mer grunnleggende forståelse for sosioøkonomisk segregasjon som fenomen.

6. Konklusjon

Problemstillingen for oppgaven er todelt: a.) *Har de rikeste i Oslo blitt mer segregerte i nyere tid?* b.) *Hvor i Oslo har denne gruppen i så fall segregert seg?*

a). Resultatene er litt varierende og spriker litt i trendene ettersom man ser på segregasjonsindeksen for den øverste inntektsdesilen for seg, eller om man tar utgangspunkt i sammenlignbare grupper med lik kjøpekraft. Det er også vanskeligere å være klarsynt til statistikk som viser opphopninger i alle bydeler ettersom grupper av lik kjøpekraft varierer i størrelse. Spørsmålet blir dermed om man kan se mønstre. Det kan også være vanskelig å sammenligne bydelsgrupper og østkant -vestkant ettersom disse kategoriene også er av varierende størrelse.

Med disse forbeholdene kan man si at de rikest har segregert seg i Oslo i nyere tid. Segregasjonsindeksen har i denne perioden endret seg fra 20,25 til 29,3 (som tilsvarer en 40 prosents økning). På byområde så har ytre øst i perioden 1989-2003 hatt en nedgang i sine andeler rike på ni prosent, mens alle andre byområder har en oppgang i andeler rike.

Målt i sammenlignbare kjøpekrafts -grupper har det derimot ikke funnet sted en økt segregasjon. De indre byområdene opplever en økende andel rike, mens de ytre byområdene opplever en mindre andel rike for perioden.

I begge tilfeller så opplever Oslo en stabil andel rike mellom øst og vest, men vest er overrepresentert.

b.) Hvis man ser på lokaliseringkvotientene for å svare på den andre problemstillingen så viser disse at det øverste sjiktet jevnt over er overrepresentert i de vestlige byområdene, og at denne delen av byen også har den største lokaliseringstilveksten.

Gruppene (justert for kjøpekraft) viser også en overrepresentasjon av det rikeste sjiktet i vestlige byområder, men her er utviklingstrekket annerledes i form av

en svekket lokaliseringsgrad for rike i ytre vest (med enkelte unntak), og en lokaliseringstilvekst i de indre byområdene.

7. Kildeliste

- Andersen, H. T. 2005. *Storbyens ændrede socialgeografi : storkøbenhavn i et nordvesteuropæisk perspektiv*. Reitzel, København.
- Bergsli, H. 2005. Entreprenørpolitikk og byutvikling: Byutvikling og globale trender. *Aspen, J.(red.) By og byliv i endring: studier av byrom og handlingsrom i Oslo*. Scandinavian Academic Press, Oslo
- Bruegel, I. 1996. Gendering the Polarization Debate: A comment on Hamnett's "Social Polarization, Economic Restructuring and Welfare State Regimes". *Urban Studies, Vol.33, No. 8*. 1431-1439. Longman Group UK Ltd.
- Bråthen, M. 2007. Levekår på vandring: Velstand og marginalisering i Oslo. *FAFO - rapport, Nr. 5*. Allkopi, Oslo
- Castells, M. 1989. *The informational city: information technology, economic restructuring, and the urban-regional process*. Oxford: Blackwell
- Duncan, T. 1971. *The Urban Mosaic: Towards a theory of residential differentiation*. Cambridge University Press, UK.
- Hamnett, C. 1996. Social polarization, economic restructuring and welfare state regimes. *Urban studies, Vol.3, No.8*. 1407-1429. Longman Group UK Ltd.
- Hellevik, O. 1999. *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Kjellstadli, K & J. E. Myhre. 1995. *Oslo: Spenningenes by*. Pax forlag A/S, Oslo
- Kloosterman, R.C. 1995. Double Dutch: Polarization trends in Amsterdam and Rotterdam after 1980. *Regional studies, Vol. 30, No.5*. 467-476. Routledge
- Massey, S. 1988. The dimensions of residential segregation. *Social forces, vol. 67, no. 2*. 281-315. The University of North Carolina Press.
- Musterd, S. & W. Ostendorf. 1998. *Urban segregation and the welfare state: inequality and exclusion in western cities*. Routledge, New York
- Sassen, S. 1991. *The global city: New York, London, Tokyo*. Princeton University Press, Princeton
- Saunders, P. 1986. *Social theory and the urban question*. Unwin Hyman Ltd, London
- Short, J.R. 1984. *An introduction to urban geography*. Routledge & Kegan Paul, London
- Statistisk årbok for Oslo 2004*. Oslo kommune, Uviklings- og kompetanseetaten, Oslo
- Stortingsmelding 50 (1998-1999). *Utjamningsmeldinga: Om fordeling av inntekt og levekår i Noreg*. Det kongelige sosial- og helsedepartement.
- Taylor, P. 2005. Leading World Cities: Empirical Evaluations of Urban Nodes in Multiple Networks. *Urban studies, vol.42, no. 9*. 1593-1608. Taylor & Francis Group Ltd, Glasgow
- Vatne, E. (red.). 2005. *Storbyene i kunnskapsøkonomien: arena for kunnskapsdeling og nyskapning*. Scandinavian Academic Press, Oslo

Wessel, T. 1997. *Boligsegregasjon: en drøfting av underliggende prosesser*. Norges byggforskningsinstitutt, Oslo

Wessel, T. 2000. Social Polarisation and socioeconomic segregation in a Welfare state: The case of Oslo. *Urban studies* Vol.37, No.11. 1947-1967. Longman Group, UK Ltd.

Wessel, T. 2001. Losing control? Inequality and social divisions in Oslo. *European Planning Studies*, vol. 9, no. 7. 889-906. Taylor & Francis Ltd.

Wessel, T. 2003. *Levekår og ulikheter i Oslo*. Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo.

Wessel, T. 2005. Industrial shift, Skill mismatch and Income inequality: A decomposition analysis of changing distributions in the Oslo region. *Urban studies*, vol. 42, no. 9. 1549-1568. Routledge Taylor & Francis Group

Wessel, T. 2006. Inntektsulikhet i Oslo-regionen – langs gamle spor i den nye økonomien. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, vol. 47, nr. 1.3-32. Universitetsforlaget, Oslo

8. Vedlegg

8.1 Vedlegg 1 Interpolering 1989

	200000-249900 kr.	250000-299900 kr.	300000-349900 kr.
1. Bygdøy-Frogner	1155	603	343
2. Uranienborg-Majorstuen	1366	558	308
3. St. Hanshaugen-Ullevål	1479	580	228
4. Sagene-Torshov	980	249	93
5. Grünerløkka-Sofienberg	653	206	70
6. Gamle Oslo	554	151	62
7. Ekeberg-Bekkelaget	862	390	215
8. Nordstrand	1007	550	244
9. Søndre Nordstrand	860	318	114
10. Lambertseter	410	104	38
11. Bøler	664	239	100
12. Manglerud	679	269	96
13. Østensjø	776	324	148
14. Hellsfyr-Sinsen	785	239	83
15. Hellerud	774	333	107
16. Furuset	1084	418	166
17. Stovner	875	295	122
18. Romsås	215	56	21
19. Grorud	701	247	110
20. Bjerke	1188	472	169
21. Grefsen-Kjelsås	1041	454	210
22. Sogn	922	467	224
23. Vinderen	1049	681	435
24. Røa	1331	667	361
25. Ullern	1622	849	510
26. Sentrum	35	17	12
27. Marka	60	30	8
99. Uten fast bopel	44	16	14
I alt	23171	9782	4611

1. Summerer alle kategorier over 200,000 (for å etablere en "maksimumskategori", dvs. en kategori som strekker seg utover 10 %).

2. Regner ut hvor stor maksimumskategorien er av alle inntektstakere: $43,858/396,268=11,06\%$.

3. Regner ut hvor mange inntektstakere som må trekkes ut av kategorien 200,000-249,900: $11,06\% - 10,0\% = 1,06\%$, som gir: $396,268/100 * 1,06\% = 4,200$ personer

4. Dette er den enkleste måten å gjøre det på. Man kan også beregne uttrekket i forhold til størrelsen på inntekstklassen 200-249,900 (18,1 %).

($4,200/23171*100=18,1\%$). Her multipliserer man bydel for bydel med 18,1 % i inntekstklassen 200-249,900. Deretter summerer man disse tallene for byen som helhet.

Til slutt trekker man ut tallene på samme måte som ovenfor.

350000-399900 kr.	400000-449900 kr.	450000-499900 kr.	500000+ kr.	I alt
185	106	90	218	16933
176	84	54	124	20119
100	63	33	63	23584
31	17	5	14	24023
31	12	12	13	20297
20	5	3	8	15571
110	52	35	86	12458
141	85	56	107	13324
54	25	17	16	17772
19	8	3	9	9284
40	22	16	19	10810
46	11	12	23	10341
75	39	17	29	12918
44	20	6	11	17647
56	23	13	18	13226
68	34	5	29	22073
41	15	9	14	17325
13	3	1	3	5378
35	25	9	9	13630
85	39	16	22	19222
112	46	30	71	13799
112	55	40	91	12808
245	165	128	346	13460
185	102	61	178	16622
304	190	105	384	20191
5	5	3	6	812
2	1	1	3	1137
5	1	2	5	1504
2340	1253	782	1919	396268

Over 200,000	Interpolering: fratrekk	Øverste desil
2700	209	2 491
2670	247	2 423
2546	268	2 278
1389	177	1 212
997	118	879
803	100	703
1750	156	1 594
2190	182	2 008
1404	156	1 248
591	74	517
1100	120	980
1136	123	1 013
1408	140	1 268
1188	142	1 046

1324	140	1 184
1804	196	1 608
1371	158	1 213
312	39	273
1136	127	1 009
1991	215	1 776
1964	188	1 776
1911	167	1 744
3049	190	2 859
2885	241	2 644
3964	294	3 670
83	6	77
105	11	94
87	8	79
43858	4 194	39 664

8.2 Vedlegg 2 Interpolering 1996

	250000- 299900 kr.	300000- 349900 kr.	350000- 399900 kr.
1. Bygdøy-Frogner	1219	798	500
2. Uranienborg-Majorstuen	1408	812	524
3. St. Hanshaugen-Ullevål	1565	876	510
4. Sagene-Torshov	995	443	210
5. Grünerløkka-Sofienberg	742	331	181
6. Gamle Oslo	622	288	136
7. Ekeberg-Bekkelaget	802	484	309
8. Nordstrand	923	607	428
9. Søndre Nordstrand	1060	526	337
10. Lambertseter	311	137	70
11. Bøler	557	302	140
12. Manglerud	528	285	173
13. Østensjø	695	355	202
14. Helsefyr-Sinsen	743	346	175
15. Hellerud	649	332	170
16. Furuset	1083	569	306
17. Stovner	790	382	178
18. Romsås	180	89	37
19. Grorud	642	277	155
20. Bjerke	989	487	281
21. Grefsen-Kjelsås	958	594	387
22. Sogn	740	543	283
23. Vinderen	987	688	524
24. Røa	1225	800	594
25. Ullern	1591	1069	739
26. Sentrum	48	38	14
27. Marka	70	30	30
99. Uten fast bopel	13	7	6
I alt	22135	12495	7599

1. Summerer alle kategorier over 250,000 (for å etablere en "maksimumskategori", dvs. en kategori som strekker seg utover 10 %).

2. Regner ut hvor stor maksimumskategorien er av alle inntektstakere:

$61,546/420,030=14,65\%$.

3. Regner ut hvor mange inntektstakere som må trekkes ut av kategorien 250,000-299,900: $14,65\% - 10,0\% = 4,65\%$, som gir: $420,030/100 * 4,65\% = 16,806$ personer

4. Dette er den enkleste måten å gjøre det på. Man kan også beregne uttrekket i forhold til størrelsen på inntekstklassen 200-249,900 (75,9 %).

$(16,806/22135*100=75,9\%)$. Her multipliserer man bydel for bydel med 75,9 % i inntekstklassen 250-299,900. Deretter summerer man disse tallene for byen som helhet.

Til slutt trekker man ut tallene på samme måte som ovenfor.

400000-449900 kr.	450000-499900 kr.	500000+ kr.	I alt	Over 250,000
335	236	1083	18136	4171
344	195	683	21298	3966
309	177	503	24510	3940
106	60	91	24387	1905
84	51	84	23034	1473
79	51	81	20524	1257
226	182	610	13349	2613
297	189	713	14173	3157
193	123	273	22129	2512
36	23	52	8940	629
92	64	119	10898	1274
103	55	135	10397	1279
125	79	193	12798	1649
106	44	109	18061	1523
109	70	132	13027	1462
160	82	213	23381	2413
131	65	115	16955	1661
15	3	14	5372	338
98	49	104	14020	1325
163	100	196	18868	2216
247	148	421	14479	2755
258	151	523	13320	2498
385	332	1983	15268	4899
368	236	973	17591	4196
537	416	1679	21901	6031
13	9	65	1094	187
13	8	32	1302	183
4	2	2	818	34
4936	3200	11181	420030	61546

Interpolering: fratrekk	Øverste desil
925	3246
1069	2897
1188	2752
755	1150
563	910
472	785
609	2004
701	2456
805	1707
236	393
423	851
401	878
528	1121

564	959
493	969
822	1591
600	1061
137	201
487	838
751	1465
727	2028
562	1936
749	4150
930	3266
1208	4823
36	151
53	130
10	24
16800	44746

8.3 Vedlegg 3 Interpolering 2003

	400000-449900 kr.	450000-499900 kr.	500000-549900 kr.
1. Bygdøy-Frogner	586	470	355
2. Uranienborg-Majorstuen	728	546	395
3. St. Hanshaugen-Ullevål	891	592	412
4. Sagene-Torshov	608	388	265
5. Grünerløkka-Sofienberg	503	296	192
6. Gamle Oslo	397	241	152
7. Ekeberg-Bekkelaget	439	334	253
8. Nordstrand	505	396	278
9. Søndre Nordstrand	559	355	214
10. Lambertseter	144	86	60
11. Bøler	239	138	119
12. Manglerud	245	191	112
13. Østensjø	308	235	153
14. Hellsfyr-Sinsen	435	270	166
15. Hellerud	276	189	120
16. Furuset	453	278	193
17. Stovner	318	201	129
18. Romsås	53	34	23
19. Grorud	274	145	90
20. Bjerke	439	258	187
21. Grefsen-Kjelsås	528	404	296
22. Sogn	447	351	265
23. Vinderen	557	501	397
24. Røa	690	498	369
25. Ullern	914	651	570
26. Sentrum	29	19	19
27. Marka	25	21	19
99. Uten fast bopel	16	7	4
I alt	11606	8095	5807

Fremgangsmåte

1. Summerer alle kategorier over 400,000 (for å etablere en "maksimumskategori", dvs. en kategori som strekker seg utover 10 %).

Dette gir sumtallet 49,783 (kolonne I)

2. Regner ut hvor stor maksimumskategorien er av alle inntektstakere: $49783/444,783=11,19\%$.

3. Regner ut hvor mange inntektstakere som må trekkes ut av kategorien 400-450,000: $11,19\% \cdot 10,0\% = 1,19\%$, som gir: $444,718 \cdot 1,19\% = 5,292$ personer

5. Regner ut hvor mange som må trekkes ut av inntektsklassen 400-449,000 i de enkelte bydelene: Kolonne J: $G5 \cdot 1,19/100$, $G6 \cdot 1,19/100$, osv.

6. Summerer uttrekkene for de enkelte bydelene: J33 (som gir riktig tall: 5,292)

7. Regner ut det øverste desilet, bydel for bydel: Kolonne K: I5 - J5, I6-J6, osv.

Som vist i ruten L33 har vi nå en fordeling som omfatter det øverste desilet - dvs. den tidelen av befolkningen som har høyest inntekt

Dette er den enkleste måten å gjøre det på. Man kan også beregne uttrekket i forhold til størrelsen på inntektsklassen 400-449,000 (45,6 %). $(5292/11606 \cdot 100 = 45,6\%)$. Her multipliserer man bydel for bydel med 45,6 % i inntektsklassen 400-449,000. Deretter summerer man disse tallene for byen som helhet.

Til slutt trekker man ut tallene på samme måte som ovenfor.

550000-599900 kr.	600000 + kr.	I alt	Over 400,000	Interpolering: fratrekk
256	1751	18594	3418	221
282	1436	22683	3387	270
303	1233	26584	3431	316
127	409	26464	1797	315
120	386	25043	1497	298
90	245	22317	1125	266
217	1069	14126	2312	168
233	1228	14492	2640	172
176	550	25525	1854	304
34	130	9050	454	108
75	225	10786	796	128
86	305	10780	939	128
105	371	13093	1172	156
101	283	20237	1255	241
93	250	13683	928	163
134	447	23939	1505	285
83	248	17885	979	213
17	28	5281	155	63
60	222	14827	791	176
119	401	20003	1404	238
201	904	15273	2333	182
215	915	13892	2193	165
309	2734	16148	4498	192
303	1549	17658	3409	210
387	2612	22590	5134	269
10	99	1271	176	15
14	79	1278	158	15
2	14	1216	43	14
4152	20123	444718	49783	5292

Øverste desil	Alt interpolering	Øverste desil - alternativ beregning
3197	267	3151
3117	332	3055
3115	406	3025
1482	277	1520
1199	229	1268
859	181	944
2144	200	2112
2468	230	2410
1550	255	1599

346		66		388
668		109		687
811		112		827
1016		140		1032
1014		198		1057
765		126		802
1220		207		1298
766		145		834
92		24		131
615		125		666
1166		200		1204
2151		241		2092
2028		204		1989
4306		254		4244
3199		315		3094
4865		417		4717
161		13		163
143		11		147
29		7		36
44491	10,00	5292		44491

8.4 Vedlegg 4 Segregasjonsindeksen 1989

	Øverste desil	I alt	Resten av inntektstakerne	Andel av øverste desil	Andel av resten	Avvik mellom fordelingene	Omregning til tallverdier
1. Bygdøy-Frogner	2 491	16933	14442	6,28	4,05	2,23	2,23
2. Uranienborg- Majorstuen	2 423	20119	17696	6,11	4,96	1,15	1,15
3. St. Hanshaugen- Ullevål	2 278	23584	21306	5,74	5,97	-0,23	0,23
4. Sagene-Torshov	1 212	24023	22811	3,06	6,40	-3,34	3,34
5. Grünerløkka- Sofienberg	879	20297	19418	2,22	5,45	-3,23	3,23
6. Gamle Oslo	703	15571	14868	1,77	4,17	-2,40	2,40
7. Ekeberg-Bekkelaget	1 594	12458	10864	4,02	3,05	0,97	0,97
8. Nordstrand	2 008	13324	11316	5,06	3,17	1,89	1,89
9. Søndre Nordstrand	1 248	17772	16524	3,15	4,63	-1,49	1,49
10. Lambertseter	517	9284	8767	1,30	2,46	-1,16	1,16
11. Bøler	980	10810	9830	2,47	2,76	-0,29	0,29
12. Manglerud	1 013	10341	9328	2,55	2,62	-0,06	0,06
13. Østensjø	1 268	12918	11650	3,20	3,27	-0,07	0,07
14. Helsfyr-Sinsen	1 046	17647	16601	2,64	4,66	-2,02	2,02
15. Hellerud	1 184	13226	12042	2,99	3,38	-0,39	0,39
16. Furuset	1 608	22073	20465	4,05	5,74	-1,68	1,68
17. Stovner	1 213	17325	16112	3,06	4,52	-1,46	1,46
18. Romsås	273	5378	5105	0,69	1,43	-0,74	0,74
19. Grorud	1 009	13630	12621	2,54	3,54	-1,00	1,00
20. Bjerke	1 776	19222	17446	4,48	4,89	-0,41	0,41
21. Grefsen-Kjelsås	1 776	13799	12023	4,48	3,37	1,11	1,11
22. Sogn	1 744	12808	11064	4,40	3,10	1,29	1,29
23. Vinderen	2 859	13460	10601	7,21	2,97	4,24	4,24
24. Røa	2 644	16622	13978	6,67	3,92	2,75	2,75
25. Ullern	3 670	20191	16521	9,25	4,63	4,62	4,62
26. Sentrum	77	812	735	0,19	0,21	-0,01	0,01
27. Marka	94	1137	1043	0,24	0,29	-0,06	0,06
99. Uten fast bopel	79	1504	1425	0,20	0,40	-0,20	0,20
I alt	39 664	396268	356604	100,01	100,00	0,01	40,49

Fremgangsmåte:

1. Beregner størrelsen på det øverste desil (kolonne b) og resten av inntektstakerne (kolonne d)
2. Beregner den prosentvise fordelingen av det øverste desil (kolonne e) og resten av inntektstakerne (kolonne f)
3. Beregner avviket mellom de to fordelingene (kolonne g). I sum blir dette selvsagt 0.
4. Omgjør avviket mellom de to fordelingene til tallverdier (kolonne h, rad 3 til rad 29)
5. Summerer tallverdiene for de enkelte bydelene: kolonne h, rad 30
6. Deler de summerte tallverdiene på 2 (siden det er to fordelinger):

Segregasjonsverdien for det øverste desilet i Oslo i 1991 var altså 20,25. Dette er å forstå som den andel av inntektstakerne som må flytte til en annen bydel for at inntektstakerne skal være likt fordelt på alle bydeler.

8.5 Vedlegg 5 Segregasjonsindeksen 1996

	Øverste desil	I alt	Resten av inntektstakerne	Andel av øverste desil	Andel av resten	Avvik mellom fordelingene
1. Bygdøy-Frogner	3246	18136	14890	7,25	3,97	3,29
2. Uranienborg-Majorstuen	2897	21298	18401	6,47	4,90	1,57
3. St. Hanshaugen-Ullevål	2752	24510	21758	6,15	5,80	0,35
4. Sagene-Torshov	1150	24387	23237	2,57	6,19	-3,62
5. Grünerløkka-Sofienberg	910	23034	22124	2,03	5,90	-3,86
6. Gamle Oslo	785	20524	19739	1,75	5,26	-3,51
7. Ekeberg-Bekkelaget	2004	13349	11345	4,48	3,02	1,46
8. Nordstrand	2456	14173	11717	5,49	3,12	2,37
9. Søndre Nordstrand	1707	22129	20422	3,81	5,44	-1,63
10. Lambertseter	393	8940	8547	0,88	2,28	-1,40
11. Bøler	851	10898	10047	1,90	2,68	-0,78
12. Manglerud	878	10397	9519	1,96	2,54	-0,57
13. Østensjø	1121	12798	11677	2,51	3,11	-0,61
14. Helsefyr-Sinsen	959	18061	17102	2,14	4,56	-2,41
15. Hellerud	969	13027	12058	2,17	3,21	-1,05
16. Furuset	1591	23381	21790	3,56	5,81	-2,25
17. Stovner	1061	16955	15894	2,37	4,24	-1,86
18. Romsås	201	5372	5171	0,45	1,38	-0,93
19. Grorud	838	14020	13182	1,87	3,51	-1,64
20. Bjerke	1465	18868	17403	3,27	4,64	-1,36
21. Grefsen-Kjelsås	2028	14479	12451	4,53	3,32	1,21
22. Sogn	1936	13320	11384	4,33	3,03	1,29
23. Vinderen	4150	15268	11118	9,27	2,96	6,31
24. Røa	3266	17591	14325	7,30	3,82	3,48
25. Ullern	4823	21901	17078	10,78	4,55	6,23
26. Sentrum	151	1094	943	0,34	0,25	0,09
27. Marka	130	1302	1172	0,29	0,31	-0,02
99. Uten fast bopel	24	818	794	0,05	0,21	-0,16
I alt	44746	420030	375284	99,99	100,00	-0,01

Omregning
til
tallverdier

3,29

1,57

0,35

3,62

~~0,86~~

~~0,57~~

~~0,66~~

~~2,47~~

~~1,08~~

~~2,40~~

1,86
0,93
1,64
1,36
1,21
1,29
6,31
3,48
6,23
0,09
0,02
0,16
55,31

Fremgangsmåte:

1. Beregner størrelsen på det øverste desil (kolonne b) og resten av inntektstakerne (kolonne d)
2. Beregner den prosentvise fordelingen av det øverste desil (kolonne e) og resten av inntektstakerne (kolonne f)
3. Beregner avviket mellom de to fordelingene (kolonne g). I sum blir dette selvsagt 0.
4. Omgjør avviket mellom de to fordelingene til tallverdier (kolonne h, rad 3 til rad 29)
5. Summerer tallverdiene for de enkelte bydelene: kolonne h, rad 30
6. Deler de summerte tallverdiene på 2 (siden det er to fordelinger):

Segregasjonsverdien for det øverste desilet i Oslo i 1998 var altså 27,66. Dette er å forstå som den andel av inntektstakerne som må flytte til en annen bydel for at inntektstakerne skal være likt fordelt på alle bydeler.

8.6 Vedlegg 6 Segregasjonsindeksen 2003

	Øverste desil	I alt	Resten av inntektstakerne	Andel av øverste desil	Andel av resten	Avvik mellom fordelingene	Omregning til tallverdier
1. Bygdøy-Frogner	3151	18594	15443	7,08	3,86	3,22	3,22
2. Uranienborg-Majorstuen	3055	22683	19628	6,87	4,90	1,96	1,96
3. St. Hanshaugen-Ullevål	3025	26584	23559	6,80	5,89	0,91	0,91
4. Sagene-Torshov	1520	26464	24944	3,42	6,23	-2,82	2,82
5. Grünerløkka-Sofienberg	1268	25043	23775	2,85	5,94	-3,09	3,09
6. Gamle Oslo	944	22317	21373	2,12	5,34	-3,22	3,22
7. Ekeberg-Bekkelaget	2112	14126	12014	4,75	3,00	1,75	1,75
8. Nordstrand	2410	14492	12082	5,42	3,02	2,40	2,40
9. Søndre Nordstrand	1599	25525	23926	3,59	5,98	-2,38	2,38
10. Lambertseter	388	9050	8662	0,87	2,16	-1,29	1,29
11. Bøler	687	10786	10099	1,54	2,52	-0,98	0,98
12. Manglerud	827	10780	9953	1,86	2,49	-0,63	0,63
13. Østensjø	1032	13093	12061	2,32	3,01	-0,69	0,69
14. Hellsfyr-Sinsen	1057	20237	19180	2,38	4,79	-2,42	2,42
15. Hellerud	802	13683	12881	1,80	3,22	-1,42	1,42
16. Furuset	1298	23939	22641	2,92	5,66	-2,74	2,74
17. Stovner	834	17885	17051	1,87	4,26	-2,39	2,39
18. Romsås	131	5281	5150	0,29	1,29	-0,99	0,99
19. Grorud	666	14827	14161	1,50	3,54	-2,04	2,04
20. Bjerke	1204	20003	18799	2,71	4,70	-1,99	1,99
21. Grefsen-Kjelsås	2092	15273	13181	4,70	3,29	1,41	1,41
22. Sogn	1989	13892	11903	4,47	2,97	1,50	1,50
23. Vinderen	4244	16148	11904	9,54	2,97	6,56	6,56
24. Røa	3094	17658	14564	6,95	3,64	3,32	3,32
25. Ullern	4717	22590	17873	10,60	4,47	6,14	6,14
26. Sentrum	163	1271	1108	0,37	0,28	0,09	0,09
27. Marka	147	1278	1131	0,33	0,28	0,05	0,05
99. Uten fast bopel	36	1216	1180	0,08	0,29	-0,21	0,21
I alt	44491	444718	400227	100,00	100,00	0,00	58,60

Fremgangsmåte:

1. Beregner størrelsen på det øverste desil (kolonne b) og resten av inntektstakerne (kolonne d)
2. Beregner den prosentvise fordelingen av det øverste desil (kolonne e) og resten av inntektstakerne (kolonne f)
3. Beregner avviket mellom de to fordelingene (kolonne g). I sum blir dette selvsagt 0.
4. Omgjør avviket mellom de to fordelingene til tallverdier (kolonne h, rad 3 til rad 29)
5. Summerer tallverdiene for de enkelte bydelene: kolonne h, rad 30
6. Deler de summerte tallverdiene på 2 (siden det er to fordelinger):

29,30

Segregasjonsverdien for det øverste desilet i Oslo i 2005 var altså 29,3. Dette er å forstå som den andel av inntektstakerne som må flytte til en annen bydel for at inntektstakerne skal være likt fordelt på alle bydeler.

8.7 Vedlegg 7 Segregasjonsindeksen 1996 justert

	Øverste desil	I alt	Resten av inntektstakerne	Andel av øverste desil
1. Bygdøy-Frogner	4008	18136	14128	6,84
2. Uranienborg-Majorstuen	3777	21298	17521	6,45
3. St. Hanshaugen-Ullevål	3730	24510	20780	6,37
4. Sagene-Torshov	1772	24387	22615	3,02
5. Grünerløkka-Sofienberg	1374	23034	21660	2,35
6. Gamle Oslo	1174	20524	19350	2,00
7. Ekeberg-Bekkelaget	2506	13349	10843	4,28
8. Nordstrand	3033	14173	11140	5,18
9. Søndre Nordstrand	2370	22129	19759	4,05
10. Lambertseter	587	8940	8353	1,00
11. Bøler	1199	10898	9699	2,05
12. Manglerud	1208	10397	9189	2,06
13. Østensjø	1556	12798	11242	2,66
14. Helsefyr-Sinsen	1423	18061	16638	2,43
15. Hellerud	1375	13027	11652	2,35
16. Furuset	2268	23381	21113	3,87
17. Stovner	1555	16955	15400	2,65
18. Romsås	314	5372	5058	0,54
19. Grorud	1239	14020	12781	2,12
20. Bjerke	2083	18868	16785	3,56
21. Grefsen-Kjelsås	2627	14479	11852	4,48
22. Sogn	2399	13320	10921	4,10
23. Vinderen	4767	15268	10501	8,14
24. Røa	4032	17591	13559	6,88
25. Ullern	5818	21901	16083	9,93
26. Sentrum	181	1094	913	0,31
27. Marka	174	1302	1128	0,30
99. Uten fast bopel	32	818	786	0,05
I alt	58580	420030	361450	100,00

Fremgangsmåte:

1. Beregner størrelsen på det øverste desil (kolonne b) og resten av inntektstakerne (kolonne d)
2. Beregner den prosentvise fordelingen av det øverste desil (kolonne e) og resten av inntektstakerne (kolonne f)
3. Beregner avviket mellom de to fordelingene (kolonne g). I sum blir dette selvsagt 0.
4. Omgjør avviket mellom de to fordelingene til tallverdier (kolonne h, rad 3 til rad 29)
5. Summerer tallverdiene for de enkelte bydelene: kolonne h, rad 30
6. Deler de summerte tallverdiene på 2 (siden det er to fordelinger):

Segregasjonsverdien for det øverste desilet i Oslo i 1991 var altså 20,25. Dette er å forstå som den andel av inntektstakerne som må flytte til en annen bydel for at inntektstakerne skal være likt fordelt på alle bydeler.

Andel av resten	Avvik mellom fordelingene	Omregning til tallverdier	
3,91	2,93	2,93	
4,85	1,60	1,60	
5,75	0,62	0,62	
6,26	-3,23	3,23	
5,99	-3,65	3,65	
5,35	-3,35	3,35	
3,00	1,28	1,28	
3,08	2,10	2,10	
5,47	-1,42	1,42	
2,31	-1,31	1,31	
2,68	-0,64	0,64	
2,54	-0,48	0,48	
3,11	-0,45	0,45	
4,60	-2,17	2,17	
3,22	-0,88	0,88	
5,84	-1,97	1,97	
4,26	-1,61	1,61	
1,40	-0,86	0,86	
3,54	-1,42	1,42	
4,64	-1,09	1,09	
3,28	1,21	1,21	
3,02	1,07	1,07	
2,91	5,23	5,23	
3,75	3,13	3,13	
4,45	5,48	5,48	
0,25	0,06	0,06	
0,31	-0,02	0,02	
0,22	-0,16	0,16	
100,00	0,00	49,42	<u>24,71</u>

8.8 Vedlegg 8 Segregasjonsindeksen 2003 justert

	Øverste desil	I alt	Resten av inntektstakerne	Andel av øverste desil	Andel av resten	Avvik mellom fordelingene
1. Bygdøy-Frogner	5407	18594	13187	5,83	3,75	2,09
2. Uranienborg- Majorstuen	5876	22683	16807	6,34	4,77	1,56
3. St. Hanshaugen- Ullevål	6438	26584	20146	6,94	5,72	1,22
4. Sagene-Torshov	4389	26464	22075	4,73	6,27	-1,54
5. Grünerløkka- Sofienberg	3606	25043	21437	3,89	6,09	-2,20
6. Gamle Oslo	2834	22317	19483	3,06	5,53	-2,48
7. Ekeberg-Bekkelaget	3855	14126	10271	4,16	2,92	1,24
8. Nordstrand	4234	14492	10258	4,57	2,91	1,65
9. Søndre Nordstrand	4052	25525	21473	4,37	6,10	-1,73
10. Lambertseter	1182	9050	7868	1,27	2,24	-0,96
11. Bøler	1802	10786	8984	1,94	2,55	-0,61
12. Manglerud	1938	10780	8842	2,09	2,51	-0,42
13. Østensjø	2466	13093	10627	2,66	3,02	-0,36
14. Hellsfyr-Sinsen	3190	20237	17047	3,44	4,84	-1,40
15. Hellerud	2128	13683	11555	2,30	3,28	-0,99
16. Furuset	3627	23939	20312	3,91	5,77	-1,86
17. Stovner	2293	17885	15592	2,47	4,43	-1,96
18. Romsås	458	5281	4823	0,49	1,37	-0,88
19. Grorud	1914	14827	12913	2,06	3,67	-1,60
20. Bjerke	3124	20003	16879	3,37	4,80	-1,43
21. Grefsen-Kjelsås	4211	15273	11062	4,54	3,14	1,40
22. Sogn	3727	13892	10165	4,02	2,89	1,13
23. Vinderen	6040	16148	10108	6,51	2,87	3,64
24. Røa	5496	17658	12162	5,93	3,46	2,47
25. Ullern	7772	22590	14818	8,38	4,21	4,17
26. Sentrum	249	1271	1022	0,27	0,29	-0,02
27. Marka	284	1278	994	0,31	0,28	0,02
99. Uten fast bopel	121	1216	1095	0,13	0,31	-0,18
I alt	92713	444718	352005	100,00	100,00	0,00

Omregning til
tallverdier

2,09
1,56
1,22
1,54
2,20
2,48
1,24
1,65
1,73

0,96	
0,61	
0,42	
0,36	
1,40	
0,99	
1,86	
1,96	
0,88	
1,60	
1,43	
1,40	
1,13	
3,64	
2,47	
4,17	
0,02	
0,02	
0,18	
41,21	<u>20,61</u>

8.9 Vedlegg 9 Lokaliseringskvotient 1989

	Øverste desil	I alt	Andel i bydelen	Lokaliseringskvotient
1. Bygdøy-Frogner	2491	16933	14,71	1,47
2. Uranienborg-Majorstuen	2423	20119	12,04	1,20
3. St. Hanshaugen-Ullevål	2278	23584	9,66	0,97
4. Sagene-Torshov	1212	24023	5,05	0,50
5. Grünerløkka-Sofienberg	879	20297	4,33	0,43
6. Gamle Oslo	703	15571	4,51	0,45
7. Ekeberg-Bekkelaget	1594	12458	12,79	1,28
8. Nordstrand	2008	13324	15,07	1,51
9. Søndre Nordstrand	1248	17772	7,02	0,70
10. Lambertseter	517	9284	5,57	0,56
11. Bøler	980	10810	9,07	0,91
12. Manglerud	1013	10341	9,80	0,98
13. Østensjø	1268	12918	9,82	0,98
14. Helsfyr-Sinsen	1046	17647	5,93	0,59
15. Hellerud	1184	13226	8,95	0,90
16. Furuset	1608	22073	7,28	0,73
17. Stovner	1213	17325	7,00	0,70
18. Romsås	273	5378	5,08	0,51
19. Grorud	1009	13630	7,40	0,74
20. Bjerke	1776	19222	9,24	0,92
21. Grefsen-Kjelsås	1776	13799	12,87	1,29
22. Sogn	1744	12808	13,62	1,36
23. Vinderen	2859	13460	21,24	2,12
24. Røa	2644	16622	15,91	1,59
25. Ullern	3670	20191	18,18	1,82
26. Sentrum	77	812	9,48	0,95
27. Marka	94	1137	8,27	0,83
99. Uten fast bopel	79	1504	5,25	0,53
I alt	39666	396268		

8.10 Vedlegg 10 Lokaliseringskvotient 1996

	Øverste desil	I alt	Andel i bydelen	Lokaliseringskvotient
1. Bygdøy-Frogner	3246	18136	17,90	1,79
2. Uranienborg-Majorstuen	2897	21298	13,60	1,36
3. St. Hanshaugen-Ullevål	2752	24510	11,23	1,12
4. Sagene-Torshov	1150	24387	4,72	0,47
5. Grünerløkka-Sofienberg	910	23034	3,95	0,40
6. Gamle Oslo	785	20524	3,82	0,38
7. Ekeberg-Bekkelaget	2004	13349	15,01	1,50
8. Nordstrand	2456	14173	17,33	1,73
9. Søndre Nordstrand	1707	22129	7,71	0,77
10. Lambertseter	393	8940	4,40	0,44
11. Bøler	851	10898	7,81	0,78
12. Manglerud	878	10397	8,44	0,84
13. Østensjø	1121	12798	8,76	0,88
14. Hellsfyr-Sinsen	959	18061	5,31	0,53
15. Hellerud	969	13027	7,44	0,74
16. Furuset	1591	23381	6,80	0,68
17. Stovner	1061	16955	6,26	0,63
18. Romsås	201	5372	3,74	0,37
19. Grorud	838	14020	5,98	0,60
20. Bjerke	1465	18868	7,76	0,78
21. Grefsen-Kjelsås	2028	14479	14,01	1,40
22. Sogn	1936	13320	14,53	1,45
23. Vinderen	4150	15268	27,18	2,72
24. Røa	3266	17591	18,57	1,86
25. Ullern	4823	21901	22,02	2,20
26. Sentrum	151	1094	13,80	1,38
27. Marka	130	1302	9,98	1,00
99. Uten fast bopel	24	818	2,93	0,29
I alt	44742	420030		

8.11 Vedlegg 11 Lokaliseringskvotient 2003

	Øverste desil	I alt	Andel i bydelen	Lokaliseringskvotient
1. Bygdøy-Frogner	3151	18594	16,95	1,69
2. Uranienborg-Majorstuen	3055	22683	13,47	1,35
3. St. Hanshaugen-Ullevål	3025	26584	11,38	1,14
4. Sagene-Torshov	1520	26464	5,74	0,57
5. Grünerløkka-Sofienberg	1268	25043	5,06	0,51
6. Gamle Oslo	944	22317	4,23	0,42
7. Ekeberg-Bekkelaget	2112	14126	14,95	1,50
8. Nordstrand	2410	14492	16,63	1,66
9. Søndre Nordstrand	1599	25525	6,26	0,63
10. Lambertseter	388	9050	4,29	0,43
11. Bøler	687	10786	6,37	0,64
12. Manglerud	827	10780	7,67	0,77
13. Østensjø	1032	13093	7,88	0,79
14. Hellsfyr-Sinsen	1057	20237	5,22	0,52
15. Hellerud	802	13683	5,86	0,59
16. Furuset	1298	23939	5,42	0,54
17. Stovner	834	17885	4,66	0,47
18. Romsås	131	5281	2,48	0,25
19. Grorud	666	14827	4,49	0,45
20. Bjerke	1204	20003	6,02	0,60
21. Grefsen-Kjelsås	2092	15273	13,70	1,37
22. Sogn	1989	13892	14,32	1,43
23. Vinderen	4244	16148	26,28	2,63
24. Røa	3094	17658	17,52	1,75
25. Ullern	4717	22590	20,88	2,09
26. Sentrum	163	1271	12,82	1,28
27. Marka	147	1278	11,50	1,15
99. Uten fast bopel	36	1216	2,96	0,30
I alt	44491	444718		

8.12 Vedlegg 12 Lokaliseringskvotient 1996 justert

	Øverste desil	I alt	Andel i bydelen	Lokaliseringskvotient
1. Bygdøy-Frogner	4008	18136	22,10	2,21
2. Uranienborg-Majorstuen	3777	21298	17,73	1,77
3. St. Hanshaugen-Ullevål	3730	24510	15,22	1,52
4. Sagene-Torshov	1772	24387	7,27	0,73
5. Grünerløkka-Sofienberg	1374	23034	5,97	0,60
6. Gamle Oslo	1174	20524	5,72	0,57
7. Ekeberg-Bekkelaget	2506	13349	18,77	1,88
8. Nordstrand	3033	14173	21,40	2,14
9. Søndre Nordstrand	2370	22129	10,71	1,07
10. Lambertseter	587	8940	6,57	0,66
11. Bøler	1199	10898	11,00	1,10
12. Manglerud	1208	10397	11,62	1,16
13. Østensjø	1556	12798	12,16	1,22
14. Helsefyr-Sinsen	1423	18061	7,88	0,79
15. Hellerud	1375	13027	10,56	1,06
16. Furuset	2268	23381	9,70	0,97
17. Stovner	1555	16955	9,17	0,92
18. Romsås	314	5372	5,85	0,58
19. Grorud	1239	14020	8,84	0,88
20. Bjerke	2083	18868	11,04	1,10
21. Grefsen-Kjelsås	2627	14479	18,14	1,81
22. Sogn	2399	13320	18,01	1,80
23. Vinderen	4767	15268	31,22	3,12
24. Røa	4032	17591	22,92	2,29
25. Ullern	5818	21901	26,56	2,66
26. Sentrum	181	1094	16,54	1,65
27. Marka	174	1302	9,17	0,92
99. Uten fast bopel	32	818	3,91	0,39
I alt	58580	420030		

8.13 Vedlegg 13 Lokaliseringskvotient 2003 justert

	Øverste desil	I alt	Andel i bydelen	Lokaliseringskvotient
1. Bygdøy-Frogner	5407	18594	29,08	2,91
2. Uranienborg-Majorstuen	5876	22683	25,90	2,59
3. St. Hanshaugen-Ullevål	6438	26584	24,22	2,42
4. Sagene-Torshov	4389	26464	16,58	1,66
5. Grünerløkka-Sofienberg	3606	25043	14,40	1,44
6. Gamle Oslo	2834	22317	12,70	1,27
7. Ekeberg-Bekkelaget	3855	14126	27,29	2,73
8. Nordstrand	4234	14492	29,22	2,92
9. Søndre Nordstrand	4052	25525	15,87	1,59
10. Lambertseter	1182	9050	13,06	1,31
11. Bøler	1802	10786	16,71	1,67
12. Manglerud	1938	10780	17,98	1,80
13. Østensjø	2466	13093	18,83	1,88
14. Helsefyr-Sinsen	3190	20237	15,76	1,58
15. Hellerud	2128	13683	15,55	1,56
16. Furuset	3627	23939	15,15	1,52
17. Stovner	2293	17885	12,82	1,28
18. Romsås	458	5281	8,67	0,87
19. Grorud	1914	14827	12,91	1,29
20. Bjerke	3124	20003	15,62	1,56
21. Grefsen-Kjelsås	4211	15273	27,57	2,76
22. Sogn	3727	13892	26,83	2,68
23. Vinderen	6040	16148	37,40	3,74
24. Røa	5496	17658	31,12	3,11
25. Ullern	7772	22590	34,40	3,44
26. Sentrum	249	1271	19,59	1,96
27. Marka	284	1278	22,22	2,22
99. Uten fast bopel	121	1216	9,95	1,00
I alt	92713	444718		

8.14 Vedlegg 14 Kuttgrenser

Kuttgrensen i 1989: 216,562

Kuttgrensen i 1996: 256,694 (18,5 % vekst)

Kuttgrensen i 2003: 303,833 (40,3 % vekst)